

BESTUURS VERSLAG 2023

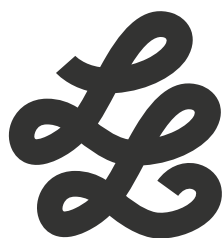

HET LAAGLAND
theater waar je van groeit

INHOUDSOPGAVE

1	Doelstelling, Bestuur & Toepassing Codes	5
2	Toelichting exploitatieresultaat en financiële positie	10
3	Publieksbereik	16
4	Kwalitatieve beschrijving van onze activiteiten	22
5	Talentontwikkeling & nieuwe makers	32
6	Verslag Raad van Toezicht	37

VOOR WOORD

Het Laagland – en met ons de hele sector – is in afwachting van de besluitvorming voor het nieuwe kunstenplan 2025-2028. Het jaar 2023 stond, naast de uitvoering van alle voorstellingen en activiteiten waarover u in dit bestuursverslag volop leest, bestuurlijk gezien dan ook vooral in het teken van de planvorming voor de komende jaren. De programmaliijnen voor 2025-2028 – tourneevoorstellingen voor uiteenlopende leeftijden naast artistieke participatie-projecten in de wijk en op school – bouwen mede voort op onze werking in 2023.

Onze eigen huisvesting werd vorig jaar een onverwacht thema. Allereerst doordat onze thuisbasis Toon Hermans Theater van juni t/m november 2023 een eerder uitgestelde renovatie onderging en die periode niet beschikbaar bleek voor repetities of uitvoeringen. Theaterwerkplaats Jong Laagland week uit naar de gymzaal en een klaslokaal van de Petruschool, de première van VO-LU-ME werd verplaatst naar PLT Kerkrade en De Grote Gele Graafmachine had zijn debuut in het Munttheater in Weert. De impact van de samenwerking tussen Parkstad Limburg Theaters (PLT) en Toon Hermans Theater, werd voor Het Laagland dan ook pas echt tastbaar vanaf november 2023. Vooralsnog levert dat voor het algemene theaterprogramma en zeker het publieksbereik in Sittard een positief beeld op. Hoe Het Laagland en PLT wederzijdse meerwaarde kunnen bewerkstelligen is voor 2024 een belangrijk onderwerp. Vervolgens betrok de gemeente Sittard-Geleen Het Laagland als mogelijke partner in de ontwikkeling van de Petruschool en buurpanden tot een nieuwe culturele broedplaats in het centrum van Sittard. Dit zou een kans voor ons gezelschap kunnen zijn om ons zichtbaarder in de stad te nestelen en samen met de op deze erfgoedlocatie al aanwezige amateurverenigingen programma te maken en vanuit een broedplaatsfunctie nieuwe makers uit de regio onder onze hoede te nemen.

Het Laagland ziet de toekomst positief tegemoet, vertrouwend op onze solide organisatie en op de positieve impact die we dagelijks met theater op ons publiek en deelnemers weten te maken.

Met gezond ongeduld wachten we de advisering van Raad voor Cultuur en Cultuurtank Limburg af over onze aanvragen voor 2025-2028.

Sittard-Geleen, 26 april 2024

Inez Derksen
artistiek directeur

Simone Mager
algemeen directeur

1

DOELSTELLING, BESTUUR & TOEPASSING CODES

Stichting Het Laagland richt zich op de productie van theatervoorstellingen voor voornamelijk jeugd en jongeren, met alle bijbehorende werkzaamheden om dit artistieke werk te vertonen, onderwijzen, publiceren of ten gehore te brengen. Het Laagland heeft geen winstdoelstelling en de stichting heeft een ANBI-status. Het Laagland publiceert dit bestuursverslag en bijbehorende jaarrekening uiterlijk 1 juli aanstaande via www.hetlaagland.nl/gezelschap/plannen-en-bestuursverslagen.

BESTUUR

Het bestuur van Het Laagland kent een tweehoofdige directie, sinds 2016 bestaande uit algemeen directeur Simone Mager en artistiek directeur Inez Derksen.

Het Laagland heeft sinds de oprichting in 2001 een Raad van Toezicht-model. In het directiestatuut zijn de taken en verantwoordelijkheden tussen beide directieleden onderling en de verhouding tot de Raad van Toezicht vastgelegd.

In het kader van de WNT-verantwoording kunnen wij melden dat de beloning van het bestuur ruim binnen de gestelde bezoldigingsnorm van maximaal €223.000 per jaar valt:

Mevrouw S.C.A. Mager, algemeen directeur, het volledige jaar 2023 fulltime in dienst van Het Laagland. Het brutoloon inclusief vakantietoeslag bedroeg in 2023 €81.306 (2022: €82.578)

Mevrouw I.M. Derksen, artistiek directeur, het volledige jaar 2023 fulltime in dienst van Het Laagland. Het brutoloon inclusief vakantietoeslag bedroeg in 2023 €81.306 (2022: €78.963)

Er zijn geen belastbare vaste en variabele onkostenvergoedingen en geen beloningen betaalbaar op termijn, anders dan opgebouwd pensioen.

ACHTERNAAM	INITIALEN	M/V/X	GEBORTEJAAR	FUNCTIE	DATUM AANSTELLING	DATUM	(NEVEN) FUNCTIES
Derksen	I.M.	v	1967	bestuurder/ directielid	13-07-2000	onbepaald	<u>artistiek directeur</u>
Mager	S.C.A.	v	1968	bestuurder/ directielid	01-09-2015	onbepaald	<u>algemeen directeur</u> lid bestuur Podium Pas

TOEPASSING VAN DE CODES

Het Laagland maakt onder artistieke aanvoering van Inez Derksen *theater waar je van groeit*. Dat is onze missie. De drie codes Cultural Governance, Fair Practice en Diversiteit & Inclusie vormen geen separate lijstjes die we jaarlijks afvinken, maar eerder de integrale onderbouwing van onze uitgangspunten. Uiteraard is het een goed gebruik om deze codes blijvend te toetsen.

Code Governance Cultuur

Stichting Het Laagland kent sinds de oprichting een Raad van Toezicht-model. Het bestuur bestaat uit algemeen directeur Simone Mager en artistiek directeur Inez Derksen. Taken en bevoegdheden van het bestuur zijn vastgelegd in het directiestatuut, zoals de bevoegdheden van de Raad van Toezicht zijn vastgelegd in een eigen reglement. Beide reglementen zijn getoetst op hun onderlinge samenhang en zijn in lijn met de statuten. De RvT bestaat inclusief voorzitter uit vijf leden. De samenstelling van de RvT kent een goede mix van bestuurlijke ervaring en de vastgelegde profielen financiën, onderwijs, podiumkunsten en sociaal domein. Voor meer informatie wordt verwezen naar het verslag Raad van Toezicht (hoofdstuk 6).

Code Diversiteit & Inclusie

Begin 2023 is de Scan Diversiteit & Inclusie voor de tweede keer door directie en team ingevuld. De 0-meting van december 2019 liet zien dat we ons als gezelschap in de zogenaamde *isolatie-fase* bevonden. Tussentijd zijn er op alle onderdelen – van personeel tot programma en van publiek tot partners – flinke stappen gezet en hebben we de *integratie-fase* bereikt. Het teambrede

interne gesprek over de afweging van de beantwoording van deze scan zien we overigens als waardevoller dan dit resultaat op zich. De werkgroep bestaat uit een vertegenwoordiging van de afdelingen marketing, productie en ZuidZone inclusief beide directieleden. Voor 2024 staat een interne BIAS-training geagendeerd. De scan Diversiteit & Inclusie wordt tweejaarlijks herhaald. Overigens goed om te zien dat een aantal suggesties van Laaglandzijde wat betreft vraagstelling en terminologie in de nieuwe versie van deze scan zijn overgenomen. Verderop in dit verslag wordt in de desbetreffende hoofdstukken gereflecteerd op publiek en programma, waarbij ook het onderdeel partners wordt meegenomen. Personeel komt verderop in dit hoofdstuk ruimer aan de orde.

Fair Practice

Het Laagland volgt de Cao Toneel & Dans en hanteert voor het vaststellen van ZZP-tarieven in overeenstemming met deze Cao een toeslag van 50% op het omgerekende dagtarief op basis van ervaringsjaren. We hanteren de modelovereenkomsten zoals vastgesteld door de belastingdienst. De toepassing van de Cao is voor al onze werknemers transparant. Stagiair(e)s van alle opleidingsniveaus ontvangen een gelijke stagevergoeding en met alle vrijwilligers worden contracten inclusief de geldende vergoedingen overeengekomen. Honoraria voor auteurs of componisten zijn in lijn met de daarvoor geldende landelijke richtlijnen van de bijbehorende brache-organisaties en daarmee eveneens transparant. De Quick Scan Fair Practice die we vanuit ons werkgeverschap als borging van ons beleid jaarlijks in december doen, leverde bij die recente check in 2023 geen andere omissies dan hernieuwde aandacht voor het vastleggen

van afspraken over auteursrechten in geval van overeenkomsten met zelfstandige ontwerpers.

KLIMAATZORG

Binnen onze bedrijfsvoering is er groeiende aandacht voor duurzaamheid. Het Laagland heeft zich recent aangesloten bij *Te Zijn of Niet Te Zijn*, het klimaatverdrag waarvoor podiumkunstcollega's zeer inspirerend voorwerk hebben verricht. We staan wat betreft milieubewust produceren niet helemaal in de kinderschoenen, maar er is absoluut nog veel te verbeteren. Voor tourneetransport van decor en techniek wordt nu nog een dieselbus ingezet, de ontwikkeling van elektrische bakwagens kan ons niet snel genoeg gaan.

Als huurder heeft Het Laagland binnen het gemeentelijke complex van het Toon Hermans Theater geen rechtstreekse invloed op de energiehuishouding van dit pand. Met Parkstad Limburg Theaters (PLT) zijn we in gesprek hoe we kunnen meelopen in hun strategie en zo gezamenlijk verdere stappen kunnen zetten. Zo kan het stimuleren en faciliteren van publiek om in plaats van de auto

met het OV of de fiets naar het theater te gaan fors CO₂-uitstoot beperken. De NAPK zorgt met de Vereniging van Schouwburg- en Concertgebouw Directies en de Vereniging van Podiumtechnologie voor een vertaling van het *Theatre Green Book* naar de Nederlandse werkpraktijk, die voorjaar 2024 gereed zal zijn en de norm wordt voor de podiumkunstensector. Het Laagland neemt in de persoon van onze technisch producent actief deel aan de voorbereidende bijeenkomsten.

PERSONEEL

Team en artistieke medewerkers hebben de afgelopen jaren onder druk van de covid-pandemie een enorme flexibiliteit en weerbaarheid laten zien. Hoewel de wereld post-covid minder is veranderd dan soms voorspeld of gehoopt, heeft covid ons ook realiteitszin opgeleverd en een duurzamere blik op onze productieplanning en de grens van een gezonde werkdruk. Intern is daar veel aandacht voor geweest. Sinds 2023 zijn er maandelijkse teamgesprekken ingepland die structurele gesprekken over belangrijke beleidsthema's zoals sociale veiligheid, omgaan met ervaren werkdruk en diversiteit waarborgen. Rond

Joost

Dominique

Maja

Renske

Judith

Thierry

Renée

Loes

Quincy

Justine

Elise

Mayke

de thema's klimaatzorg, diversiteit & inclusie en de jubileumviering in 2025 zijn organisatiebrede interne werkgroepen ingesteld waar teamleden naar behoefte voor hebben ingetekend. Het team wordt medio 2024 verstrekt met een artistiek assistent die de artistiek directeur ontlast wat de continuïteit van de brede artistieke werking van ons gezelschap waarborgt.

Het past de aard van ons gezelschap en het persoonlijk makerschap dat wij nastreven om oog te hebben voor ál onze medewerkers. Op basis van de recente scan Diversiteit & Inclusie en exitgesprekken met stagiaires, ontwerpers en gastregisseurs, kunnen we met recht stellen dat Het Laagland een inclusief gezelschap is, waar in het algemeen iedereen zich veilig en serieus genomen voelt en actief wordt betrokken. De rapportage van de externe vertrouwenspersoon past bij dit beeld, maar als directie zijn we ons ervan bewust dat het ontbreken van meldingen niet per se wil zeggen dat er niets aan de hand kan zijn. Veilig kunnen werken vraagt om consequente aandacht en vooral ook om goed voorbeeld vanuit het management van de organisatie.

Zoals we ons publiek aanmoedigen zichzelf te zijn, doen we dat ook naar onze medewerkers toe. Binnen vaste team staat eigenaarschap centraal en integreren we in ons handelen en communiceren de inbreng van ieders basistalent, net als ieders valkuilen. Eind 2023 is een nieuwe beoordelingssystematiek ingevoerd waarbij leerdoelen door teamleden zelf worden geformuleerd op basis van 360-graden feedback van collega's. Dat Laaglanders soms uitvliegen, past onze missie *theater waar je van groeit* en creëert kansen om de inclusiviteit van ons team verder te versterken. In de praktijk blijkt dit gezien de samenstelling van de beroepsbevolking in onze regio, ondanks getroffen aanpassingen om bij werving nadrukkelijk ook een bi-culturele doelgroep aan te spreken, geen eenvoudige ambitie die door de krapte op de arbeidsmarkt extra onder druk is komen te staan.

In 2023 is het vaste Laagland-team uitgebreid van 6,83 fte in 2022 naar 8,91 fte. Dit betreft voornamelijk de overgang van drie teamleden met een jaarcontract naar een vast dienstverband, in de begroting was dan ook een fte-formatie van 8,92 fte opgenomen.

2

**TOELICHTING
EXPLOITATIE
RESULTAAT
&
FINANCIËLE
POSITIE**

Het Laagland realiseerde in 2023 voor het eerst in haar bijna 25-jarige bestaan een omzet van meer dan 2 miljoen. Dat is vooral te danken aan de extra projectfinanciering die Het Laagland ontving voor onze relatief nieuwe lijn van participatieprojecten. Het Fonds voor Cultuurparticipatie (FCP), Fonds21, woningcorporatie ZOwonen en de gemeente Sittard-Geleen investeerden in het participatieproject ZuidZone. Fonds21, gemeente Sittard-Geleen en de betrokken scholengemeenschap investeerden in Artist in School. Mooi nieuws is dat onze aanvraag voor Spoor 3 binnen de regeling Samen Cultuur Maken van het FCP voor ZuidZone in de periode 2024/2028 is toegekend, wat een goede basis legt om dit traject te vervolgen.

Op initiatief van de betrokken school kreeg Artist in School per schooljaar 2023/2024 onvoorzien direct een vervolg. De ZuidZone-activiteit *Thuis in je Hoofd* kende in de zomer een niet vooraf geplande speciale jongereneditie, ondersteund door de gemeente vanuit SPUK-gelden en gericht op de verbetering van de mentale gesteldheid van deze doelgroep. Het Laagland heeft in 2023 dus meer activiteiten gerealiseerd dan voorzien. De totale baten zijn ten opzichte van de begroting gestegen met €63.076 naar €2.009.107 en het totaal aan lasten is toegenomen met €137.022 naar €2.082.413. Het Laagland sluit 2023 af met een negatief exploitatieresultaat van **€74.065**.

Dit negatieve exploitatieresultaat heeft voor €55.000 betrekking op de uitvoering van ZuidZone, conform het voornemen zoals vermeld in het bestuursverslag 2022 om de **bestemmingsreserve locatieprojecten en maatschappelijke werking** in 2023 volledig aan dit project te besteden. Het resterende tekort van €19.065 betreft een optelling van nieuwe activiteiten, waaronder de bijdrage van Het Laagland aan Artist in School 2023/2024 van €5.000 en de eerste editie van *Theater voor Ketu Koti* (€15.000) in onze thuisbasis waartoe Het Laagland het initiatief heeft genomen. In dit verdere hoofdstuk worden de belangrijkste verschillen in de functionele exploi-

tatierekening tussen de begroting 2023 en realisatie 2023 toegelicht.

BATEN

De **totale publieksinkomsten (7)** van €187.370 zijn €7.605 lager dan begroot, wat verklaard wordt door het achterblijven van de begrote publieksinkomsten buitenland met datzelfde bedrag. De voorstelling *Pippi Powerrrrr* heeft precies het aantal geplande voorstellingen in Vlaanderen gerealiseerd, maar zowel *VO-LU-ME* en *KOSMOS* als *De Grote Gele Graafmachine* blijven hier achter bij de begroting.

De post **vergoeding coproductanten (9)** is €65.958 lager dan voorzien. Reden hiervoor is met name de aangepaste onderlinge doorberekeningssystematiek van de coproductie *De Grote Gele Graafmachine* met SALLY. In onze begroting waren de kosten van de dansers meegenomen, deze zijn uiteindelijk rechtstreeks door het dansgezelschap voldaan. Het hiermee gemoeide bedrag van €42.000 groot is zodoende niet als coproductiebijdrage ontvangen en ook niet onder activiteitenlasten personeel bij Het Laagland geboekt. Voor de bijdrage van Toneelgroep Maastricht aan de gezamenlijke klassenvoorstelling *KOSMOS* geldt dat deze €7.000 minder is dan begroot

aangezien de kosten van deze productie gunstiger uitpakte. VIA ZUID heeft in totaal €11.000 minder dan dat Het Laagland had verondersteld bijgedragen aan *ZuidZone* en *Artist in School 2022/2023*.

De **overige directe inkomsten (10)** zijn €41.286 hoger dan geraamd. Dit betreft onder meer de onvoorziene bijdrage van €15.000 van Graaf Huyn College opgenomen voor de verlenging van *Artist in School 2023/2024* en nog eens €6.500 voor de tweede helft van editie 2022/2023. Van ZOwonen ontvingen we €11.500 voor de opdracht om op hun toekomstige en onze voormalige locatie Engelenkampstraat een theatrale activiteit voor al hun medewerkers te organiseren. Ook was Het Laagland betrokken bij de opening van het verbouwde Theater De Oranjerie in Roermond.

Er waren geen **indirecte inkomsten (13)** begroot, de realisatie van €8.893 betreft de doorrekening aan Philzuid en SALLY van de door Het Laagland voorgeschoten kosten voor het drukwerk BIS BIS BIS met het gezamenlijke educatieaanbod en reiskostenvergoeding van buitenlandse voorstellingen.

Het aandeel **private fondsen (16)** is €74.954 lager dan begroot. Reden is dat de bijdrage van €85.000 van het FCP voor *ZuidZone* in de begroting abusievelijk is opgenomen als privaat fonds, waar het FCP echter een Rijksfonds betreft. In de jaarrekening 2023 is de realisatie geboekt op de correctie plaats bij **incidentele publieke subsidies (26)**. De totale toekenning voor de periode september 2022 t/m december 2023 vanuit FCP voor *ZuidZone* bedroeg €125.000. Onder private fondsen staat vervolgens nog de bijdrage van Fonds21 van €35.900 aan

Artist in School 2022/2023 en €1.500 van de landelijke stichting *Theater na de Dam* aan dit gelijknamige project vermeld.

SUBSIDIES

Het Laagland wordt als jeugdpodiumkunstinstelling in de periode 2021-2024 **structureel gefinancierd** door het Ministerie van OCW binnen de BasisInfraStructuur (BIS). In 2023 was het gehanteerde indexeringspercentage hoger dan begroot waardoor er €23.141 meer is ontvangen dan voorzien. De structurele bijdrage van de Provincie Limburg vanuit de CPI-regeling was in 2023 al inclusief een indexering van 4% begroot. De indexering van de bijdrage vanuit de gemeente Sittard-Geleen van 1,03% was nog niet begroot.

De post **incidentele publieke subsidies (26)** is €136.713 hoger dan begroot. Naast de correctie van de genoemde bijdrage van het FCP voor *ZuidZone* van €75.000 zijn hier de door de gemeente Sittard-Geleen toegekende projectsubsidies opgenomen voor *ZuidZone (Thuis in je hoofd)* en *Artist in School 2023/2024* van in totaal €45.000. Daarnaast is een bedrag van €6.500 aan provinciaal geld vanuit de balanspost *TheaterTreffen* vermeld, een samenwerking tussen Theaterwerkplaats Jong Laagland, De Zuiderlingen en de jongerenwerking WIEK van Toneelgroep Maastricht.

LASTEN

De **materiële beheerslasten (1)** zijn €216.755 groot en daarmee €13.195 gestegen ten opzichte van de begroting. Dit betreft een optelsom van **kantoorkosten** zoals accountantskosten en contributies voor

€6.000 en een toename van de post **marketing algemeen** met €5.500.

De **personele beheerslasten (2)** zijn met een realisatie van €209.168 in totaal €15.754 toegenomen, €6.000 hiervan valt binnen de post **vast contract** als gevolg van contractuitbreiding van de senior financiën en personeelszaken en €9.500 betreft overige personeelslasten waar de post scholing met €3.000 de grootste verhoging laat zien.

De **activiteitenlasten materieel (4)** van €277.855 waren begroot op €253.622, dat is een toename van €24.233. Dit is een optelsom van €13.500 gekoppeld aan relatief kleine afwijkingen in de voorbereidingsfase van onze projecten, naast een som van €7.500 aan soortgelijke posten in de uitvoering en €4.000 bij specifieke marketing.

De **activiteitenlasten personeel (5)** kennen een stijging van €83.840 ten opzichte van de begroting. De post **personeel vast** is €11.493 hoger dan begroot als gevolg van de urenuitbreiding van de technisch producent (€7.300) naast een toename van €5.025 bij de **overige personeelslasten** in verband met een hogere besteding aan scholing. De post **personeel tijdelijk** laat in totaal een verlaging van €90.872 zien. Daarbinnen is de post **artistiek kader tijdelijk** echter verhoogd vanwege het tijdelijke dienstverband van de artistiek coördinator ZuidZone. Hier staat een subsidie vanuit de Oog voor Impuls-regeling tegenover. De verlaging van de totale post **personeel tijdelijk** hangt vooral samen met verschuiving van lasten van de post **uitvoerend personeel tijdelijk** naar **inhuur uitvoerend personeel**, als gevolg van het nadrukkelijk verzoek van een viertal acteurs om niet in tijdelijk in dienst te

komen maar op basis van een zzp-modelovereenkomst voor Het Laagland te werken (€46.500). Ook was begroot dat de dansers van de coproductie *De Grote Gele Graafmachine* (DGGG) niet bij Het Laagland in dienst zijn gekomen maar rechtstreeks bij SALLY (€42.000).

De post **inhuur** is met €163.219 gestegen van €397.700 naar €560.919. Bij **uitvoerend personeel** betreft de verhoging van €61.436 zoals eerder benoemd de overeenkomsten met acteurs die onder **uitvoerend personeel tijdelijk** waren begroot. Voor de inhuur van **regisseurs, choreografen, artistieke medewerkers** geldt een verhoging van €87.945. Dit betreft verschuiving van de regisseur van DGGG, eerder begroot onder **artistiek kader tijdelijk** maar gerealiseerd via een overeenkomst als zelfstandige (€20.500). De hogere lasten hangen voorts samen met honoraria van niet begrote activiteiten zoals het vervolg van *Artist in School* (€13.000), de inzet van een stevige regie-assistent bij DGGG om eventuele uitval door ziekte van de regisseur te kunnen ondervangen (€10.600) en de eerste editie van *Theater voor Keti Koti* (€6.500). De aanmaakfase van *Help! Helikopterouders* (première 2024) was door de opdracht aan een tekstschrijver en inzet van een volledig betaalde regieassistent €10.000 hoger dan begroot. Verder betreft de verhoging een optelsom van kleine meerkosten over de hele linie van uitgevoerde activiteiten. Zo was er voor de heropname van *Pippi Powerrrrr* een bescheiden inzet van een regieassistent en bleek dit door de castwissel ten opzichte van de originele productie toch ruimer noodzakelijk.

BESTEDING BESTEMMINGS-RESERVES

De **bestemmingsreserve locatieprojecten & maatschappelijke werking** van €55.000 is, zoals reeds in bestuursverslag 2022 voorzien, in 2023 volledig benut voor de uitvoering van ZuidZone.

Het resterende negatieve exploitatieresultaat van €19.065 is vervolgens onttrokken aan de **bestemmingsreserve covid19**, waar per 31 december 2023 daarom nog €60.935 resteert. Deze bestemmingsreserve is opgebouwd uit positief exploitatieresultaat uit voorgaande jaren. De eerder door Het Laagland ontvangen zogenaamde RAOCCC-gelden zijn in 2022 volledig besteed. De naam van deze bestemmingsreserve is echter ongewijzigd.

Uit de **bestemmingsreserve automatisering** is €5.500 gedoteerd in verband met de afschrijving van automatisering. Zodoende resteert hier per 31 december een bedrag van €8.000.

EIGEN VERMOGEN

Per 31 december 2023 beschikt Het Laagland over een **eigen vermogen** van €293.618, bestaande uit een **algemene reserve** van €224.683, een **bestemmingsreserve covid19** van €60.935 en een **bestemmingsreserve automatisering** van €8.000. De **bestemmingsreserve covid** wordt in 2024 onder meer benut voor de aanloopkosten van een nieuwe Laagland-website die per 2025 wordt gelanceerd.

De Provincie Limburg heeft per 2023 de systematiek van **egalisereserve** opnieuw ingevoerd, in het geval van een exploitatieoverschot wordt hier een bedrag naar rato van de bijdrage van de Provincie in opgenomen. Gezien het negatieve exploitatiesaldo van 2023 betreft de stand van de egalisereserve nul. Onder 2.11 is het tekort naar rato van de structurele provinciale bedrage verwerkt en vervolgens aangevuld vanuit de algemene reserve.

CONTINUITEIT

Het Laagland hanteert een **solvabiliteitsnorm** van ten minste 0,30. In 2023 is deze norm met 0,52 zoals gewoonlijk meer dan ruimschoots behaald. Daarnaast is de liquiditeitsratio met 2,00 stevig, wat onder meer blijkt uit het beschikbare werkkapitaal. Het weerstandsvermogen is afgenomen van 0,21 in 2022 naar 0,15 in 2023. Deze afname wordt verklaard door het negatieve exploitatieresultaat naast de toegenomen baten. Gezien de geconstateerde solvabiliteit en liquiditeit heeft de afname van het weerstandsvermogen geen grote impact en is een percentage van 0,15 gezond te noemen.

De structurele subsidie vanuit zowel OCW als Provincie Limburg voor de huidige kunstenplanperiode biedt Het Laagland in combinatie met de huidige **algemene reserve** en de resterende **bestemmingsreserve covid19** de benodigde continuïteit en armslag. In 2024 en volgende jaren kunnen we via de toegekende bijdragen vanuit het Fonds voor Cultuurparticipatie, ZOWonen, Toneelacademie Maastricht en VIA ZUID actief blijven in de wijk Geleen-Zuid.

Het huurcontract voor onze locatie in Sittard-Geleen is door verhuurder De Domijnen (als juridische opvolger van de gemeente Sittard-Geleen) per 31 december 2024 opgezegd met de intentie van verlenging voor de periode 2025-2030, maar met de aankondiging van een voorgenomen huurverhoging waarover het gesprek momenteel gaande is.

REFLECTIE OP ONDERNEMERSCHAP EN EIGEN INKOMSTEN

Het Laagland behaalde in 2023 met indirecte activiteiten, publieksinkomsten, coproductiebijdragen en bijdragen van particuliere fondsen een eigen inkomstenpercentage van 30%, berekend als aandeel van de totale structurele subsidie. Hierbij moet worden opgetekend dat de in 2022 vermelde ratio van 28% gecorrigeerd moet worden naar 22% gezien het feit dat de bijdrage van het Fonds voor Cultuurparticipatie in de jaarrekening 2022 abusievelijk onder particuliere in plaats van Rijksfondsen is vermeld. Hoewel de eigen inkomstennorm inmiddels formeel is losgelaten, blijft deze indicator voor Het Laagland een belangrijke waarde om het eigen ondernemerschap aan te toetsen.

PIPPI POWERRRR

3

PUBLIEKS BEREIK

In 2023 heeft Het Laagland middels onze voorstellingen 23.672 bezoekers bereikt, een resultaat dat in lijn ligt met het geraamde bezoekersaantal van 23.372. Het aantal speelbeurten blijft met 261 gerealiseerde voorstellingen 37 speelbeurten achter op de raming, gemiddeld zijn er per voorstelling dus meer bezoekers getrokken dan voorheen geraamd. Zoals onderstaande tabel inzichtelijk maakt, hebben er meer reguliere voorstellingen plaatsgevonden dan begroot, waar het aantal schoolgebonden voorstellingen is achtergebleven bij de prognose. Met overige activiteiten hebben we nog eens 14.361 deelnemers bereikt, met name in onze eigen regio.

TOELICHTING OP SPREIDING VAN HET BEREIK

Voor de gerealiseerde reguliere voorstellingen in de standplaats geldt dat binnen het sociaal-artistische traject ZuidZone 18 speelbeurten zijn gerealiseerd. Deze waren niet geraamd aangezien vooraf niet vastligt wat er binnen ZuidZone precies aan artistieke concepten ontwikkeld gaat worden en deze niet per definitie met een publiek gedeeld worden. Als er artistieke inhoud is ontwikkeld die zich bij uitstek leent om met een publiek te delen, dan doen we dat uiteraard waar maar mogelijk. Andere reden voor de stijging van het aantal reguliere voorstellingen is de vertoningen van de filmversie van *Met Zonder Ballen*. Deze 13 vertoningen met nagesprek met Inez Derksen zijn als reguliere voorstelling meegenomen. *Wil je een Snoepje?* had in 2023 een ongeplande korte reprise met speelbeurten in Amsterdam, Rotterdam en Maastricht.

Voor schoolgebonden voorstellingen geldt zowel een verminderde afzet van het aantal besloten schoolvoorstellingen voor het primair onderwijs, als een afname van *Theater in de Klas* gespeeld in het voortgezet onderwijs. De kleutervoorstelling *De Grote Gele Graafmachine* (DGGG) is landelijk minder voor scholen gespeeld dan voorzien: 11 keer in plaats van de geplande 25 speelbeurten. In 2024 heeft DGGG opnieuw een speelronde

gemaakt (januari-februari) die iets boven de planning is gerealiseerd. Voor de dreumesvoorstelling *VO-LU-ME* geldt dat deze niet vanuit een onderwijssetting is geboekt en zodoende geen speelbeurten kende op of voor peuterspeelzalen en kinderdag-verblijven zoals wel gewenst. Dit vraagt klaarblijkelijk toch om een heel andere aanpak in de verkoop waar we ons voor 2024 verder op bezinnen. De vrije voorstellingen van de dreumesvoorstelling kende een hoge bezettingsgraad en de voorstelling is vrijwel bij alle theaters tweemaal op een dag gespeeld. De *Theater in de Klas*-voorstelling *KOSMOS* is vanaf het voorjaar van 2023 aangeboden aan het middelbaar onderwijs in Limburg en Belgisch Limburg, wat helaas tot verminderde verkoop heeft geleid (95 speelbeurten in plaats van de geraamde 126). Dit kan worden verklaard doordat voorganger *PUSSY* van hetzelfde makersduo vanwege de door covid verminderde zichtbaarheid nog een extra speelronde in najaar 2022 was gegund. Vanaf schooljaar 2024 keren we met coproductiepartner Toneelgroep Maastricht terug naar het basisschema waarbij per theaterseizoen verspreid over twee rondes één nieuwe titel wordt aangeboden. *PUSSY* en ook de eerdere trailervoorstelling *OLIC* hebben extra speelbeurten gemaakt voor het HBO

en MBO in speciale varianten anders dan in de klas waardoor met minder speelbeurten toch meer bereik dan geraamd is

gerealiseerd. PUSSE heeft in de zomer ook gespeeld op festivals zoals Zomerparkfeest Venlo en Hoogte 80 in Arnhem.

PRESTATIEGEGEVENS HET LAAGLAND 2023			
	AANTAL VOORSTELLINGEN	BEGROOT	REALISATIE
8	Reguliere voorstellingen standplaats	9	29
9	Reguliere voorstellingen buiten standplaats	70	86
10	Reguliere voorstellingen buitenland	10	6
11	REGULIERE VOORSTELLINGEN TOTAAL (8+9+10)	89	121
12	Schoolgebonden voorstellingen primair onderwijs	63	42
13	Schoolgebonden voorstellingen voortgezet onderwijs	126	90
14	Schoolgebonden voorstellingen MBO/HO	20	8
15	SCHOOLGEBONDEN VOORSTELLINGEN TOTAAL (12+13+14)	209	140
16	TOTAAL VOORSTELLINGEN (11+15)	298	261
OVERIGE ACTIVITEITEN			
17	Schoolgebonden activiteiten	36	75
18	Overige activiteiten	120	207
19	TOTAAL OVERIGE ACTIVITEITEN (17+18)	156	282
BEZOEK VOORSTELLINGEN			
1	Bezoeken reguliere voorstellingen standplaats	870	1.948
2	Bezoeken reguliere voorstellingen buiten standplaats	7.380	8.293
3	Bezoeken reguliere voorstellingen buitenland	830	1.000
4	TOTAAL BEZOEKEN REGULIERE VOORSTELLINGEN (1+2+3)	9.080	11.241
5	Bezoeken schoolgebonden voorstellingen primair onderwijs	10.400	9.087
6	Bezoeken schoolgebonden voorstellingen voortgezet onderwijs	3.492	2.667
7	Bezoeken schoolgebonden voorstellingen MBO/HBO	400	677
8	TOTAAL BEZOEKEN SCHOOLGEBONDEN VOORSTELLINGEN (5+6+7)	14.292	12.431
9	TOTAAL BEZOEKEN (4+8)	23.372	23.672
<i>Specificatie bezoeken</i>			
10	Gratis bezoeken	2.337	2.155
11	Betaalde bezoeken	21.035	21.517 ¹
DEELNAME OVERIGE ACTIVITEITEN			
12	Deelnames schoolgebonden activiteiten (po/vo/mbo/ho)	1.050	9.077
13	Deelnames overige activiteiten	2.415	5.284
14	TOTAAL DEELNAMES ACTIVITEITEN (12+13)	3.465	14.361

¹ Het aantal betaalde bezoeken wijkt af van de OCW-opgave in de jaarrekening, omdat daar geen schoolvoorstellingen worden meegenomen.

OVERIGE ACTIVITEITEN

Er zijn veel meer overige activiteiten uitgevoerd dan geraamd. Voor het onderdeel **schoolgebonden activiteiten** geldt dat er meer workshops zijn gerealiseerd voor het primair onderwijs dan geraamd, zowel in combinatie met schoolbezoek aan *Pippi Powerrrrr* als de losstaande workshop *Tem je Draak*, naast workshops die in het kader van onze BIS BIS BIS-samenwerking in opdracht van Philzuid zijn ontwikkeld en uitgevoerd bij hun educatieconcert *Romeo & Julia*. De output is ook toegenomen doordat *Artist in School* onverwacht direct opvolging heeft gekregen met een tweede editie vanaf 2023. Voor de **niet-schoolgebonden educatieve activiteiten** geldt eveneens een stijging. Naast het vaste patroon van de wekelijkse workshops van Theaterwerkplaats Jong Laagland, zijn hier ook de workshops opgenomen die binnen *ZuidZone* zijn gerealiseerd voor wijkmakers en andere belangstellenden. Het aanbod was zeer divers en breder dan theater alleen, denk ook aan beeldende vorming en zangwork-

shops. Workshops zijn binnen *ZuidZone* een goede werkwijze om wijkbewoners actief te betrekken en ook elkaar te laten leren kennen. Voor de overige openbare activiteiten geldt dat hier extra activiteiten zijn opgenomen die geen echte voorstellingsvorm hadden, maar waar wel receptief publiek bij aanwezig was. Voor *Artist in School* is de kennisdeling met partners en belangstellenden vanuit overheid, kunstsector en sociaal domein opgenomen, zowel live als online. Marcos Valster da Costa Ferreira en Sebas van der Donk hadden namens Het Laagland een hoofdrol bij de door Servé Hermans van Toneelgroep Maas-tricht samengestelde openingsavond van de Oranjerie in Roermond. *Theater voor Ketikoti* trok met Nina-Elisa Euson als curator een gemêleerd publiek van 150 belangstellenden op locatie van het Erfgoedcentrum in Sittard. Ook de presentatieavonden van Jong Laagland in de grote zaal van THT zijn hier opgenomen, naast uiteenlopende bijeenkomsten die binnen *ZuidZone* anders dan workshops of voorstellingen zijn gerealiseerd.

OVERIGE ACTIVITEITEN 2023 GEREALISEERD	AANTAL	DEELNEMERS
Schoolgebonden activiteiten	75	9.077
Artist in School 1 - diverse theaterinterventies	16	3.631
Artist in School 2 - diverse theaterinterventies	25	4.089
Theaterworkshops primair onderwijs	34	1.357
Niet-schoolgebonden educatieve activiteiten	183	1.492
Theaterwerkplaats Jong Laagland	102	1.094
Theatertreffen workshopdagen	5	57
Workshop kindertheaterweek	1	17
Zuidzone - workshops	75	324
Overige openbare activiteiten	24	3.792
Artist in School 1 - kennisdeling extern	5	168
Artist in School 1 - Theater Talk online bereik	1	951
Heropening Theater de Oranjerie	1	700
Jong Laagland presentaties	2	472
Theater voor Ketikoti	1	155
Zuidzone - diverse bijeenkomsten	14	1.346
Totaal	282	14.361

TOELICHTING OP (NIEUW) PUBLIEK

Het Laagland heeft ook in 2023 een breed publiek bediend, van dreumesen vanaf 1,5 jaar tot aan volwassenen die zich laten raken als ouder of begeleider. In de wijk ligt de focus op participatief theatermaken met wijkbewoners en professionals die niet per se jong in leeftijd zijn, maar wel jong als het om ervaring in theaterkijken of -maken gaat. Via schoolvoorstellingen door het hele land en met extra intensieve bespeling in eigen provincie bereikt Het Laagland een brede afspiegeling van de samenleving in het theater. Vrije voorstellingen kennen doorgaans een minder divers publiek, want dit is over het algemeen nog hoger opgeleid en wit. Die uitdaging geldt echter voor de hele sector en is niet specifiek een uitdaging voor Het Laagland. Door de inzet van bi-culturele casts, samenhangend met de artistieke werkwijze van met name de familievoorstellingen om de autobiografie van de cast te verwerken in voorstellingen, brengen we meer inclusieve verhalen op het podium en slaan we een brug naar meer divers publiek. NRC in dit kader over *Pippi Powerrrrr*: *‘Nina-Elisa Euson en Caroline Mgata hebben zich hun hele leven aan de witte norm moeten aanpassen (de worsteling van Euson en Mgata levert de meest hilarische scène van de voorstelling op, als ze het Nederlandse voorschrift dat het wel ‘gezellig moet blijven’ tot in het absurde onderstrepen).’*

Onze sociaal-artistieke werking in de eigen regio draagt sterk bij aan onze inclusiviteit, in de zin van sociaaleconomische achtergrond en opleidingsniveau en verrijkt ons gezelschap met een groeiend, scherper bewustzijn en met nieuwe perspectieven. In de wijk bereiken we publiek dat zich niet snel aangesproken of uitgenodigd voelt om naar het theater te gaan of daar simpelweg

geen geld voor heeft. Theater dichtbij in de eigen woonomgeving aanbieden en bewoners actief als wijkmakers betrekken vormt onze meest directe aanpak van inclusief theater maken. Doordat bewoners voor en achter de schermen deelnemen aan het voor het voetlicht brengen van hun eigen verhalen, sluiten we aan bij voor de wijk herkenbare en relevante thema's. Vervolgens zijn wijkmakers te gast bij onze receptieve voorstellingen in eigen huis en dat blijkt meestal hun eerste kennismaking met de theaterzaal te zijn. Zo zagen onze wijkmakers in 2023 op uitnodiging de voorstellingen *Pippi Powerrrrr* en *VO-LU-ME* in het Toon Hermans Theater. Het team van ZuidZone-wijkmakers bestaat inmiddels uit een harde kern van 50 participerende wijkbewoners die meer dan eens hun verhaal op het samen gecreëerde podium hebben gedeeld of achter de schermen betrokken zijn bij decor of belichting. We werken vanuit een appartement in een van de sloopflats die verder voornamelijk nog door Oekraïense vluchtelingen wordt bewoond, naast een groep Indonesische zorgverleners in opleiding. Van beide groepen zijn bewoners aangesloten als wijkmakers, naast vluchtelingen uit bijvoorbeeld Syrië en Eritrea samen met een grote groep autochtone Geleen-Zuiders.

Naast gewaardeerde en vaste culturele partners als SALLY, VIA ZUID, Toneelgroep Maastricht en Philzuid, werkt Het Laagland met name binnen ZuidZone volop samen met uiteenlopende maatschappelijke organisaties zoals Partners in Welzijn en VIDAR, met woningcorporatie ZOWonen als primaire partner voorop. Waar vanuit onze educatieve opdracht de betrokkenheid van en met het onderwijs altijd een vaste waarde is, heeft Artist in School onze connectie met het Graaf Huyn College veel verder verdiept. Ook bij basisschool De Reuzepas in Geleen-Zuid zijn we in 2023 kind aan huis geworden. Daarnaast is Social Works van Zuyd Hogeschool uitgegroeid tot onderzoekspartner voor impactmeting. Via genoemde partners hebben we nog meer inzicht in onze

doelgroepen verworven en openen zich nieuwe mogelijkheden en routes, niet alleen ten gunste van onze participatie projecten maar ook als perspectief voor onze voorstellingsconcepten en het publieksbereik daarvan.

Het Laagland heeft zich in 2023 opnieuw volop ingezet voor collectieve marketing vanuit de jeugdpodium-kunstensector, niet alleen binnen het collectief Podiumkids, maar ook in de werkgroep van het Nationaal Theaterfonds, organisator van de Nationale Kinder Theaterweek, die in oktober 2023 voor het eerst heeft plaatsgevonden. Vanwege de renovatie van onze thuisbasis heeft Het Laagland de samenwerking gezocht met PLT en heeft het programma in Heerlen plaatsgevonden.

4

KWALITATIEVE BESCHRIJVING VAN ONZE ACTIVITEITEN

Het jaar 2023 was artistiek gezien een succesvol jaar. De persoonlijke bron van makers als uitgangspunt voor voorstellingsconcepten en het op de vloer verder ontwikkelen daarvan in samenwerking met de performers, is een kenmerkende lijn voor onze voorstellingen. Dat geldt zeker voor de eigenzinnige familievoorstelling *Pippi Powerrrrrr* van Inez Derksen, waar het thema eigenheid en jezelf zijn geladen is vanuit de persoonlijke biografie van de vijf vrouwen op de vloer. De oorspronkelijke première in januari 2021 moest door covid helaas worden uitgesteld, wat maakte dat de uiteindelijke versie meer is dan een heropname en de inhoud is geactualiseerd. De prikkelende opvolger *Help, Helikopterouders!* (première januari 2024) over ouderschapspatronen en het vooral anders willen doen dan dat je zelf in je jeugd hebt meegemaakt, kent eenzelfde artistieke aanpak waarbij interviews met de cast over jeugd en eigen ouderschap de basis vormen voor de voorstelling. Het thema goedbedoeld ouderschap ontstond na de voorstelling *Met Zonder Ballen*, waar Inez Derksen zelf met trans zoon Flip op de vloer stond. Die voorstelling – in 2023 ook uitgebracht in een filmversie – ging over de veranderende relatie tussen ouder en kind door de transitie van Flip, maar bleek ook een universeel verhaal over loslaten van je kind met alle bijbehorende opvoedperikelen.

De indrukwekkende theatertekst *Het Sterrehuis* van Annet Bremen, die in 2022 bij ons resulteerde in de gelijknamige locatievoorstelling, werd in februari 2023 bekroond met een Kaas & Kappes Prijs voor de beste jeugdtheatertekst in het Nederlands-Duitse taalgebied. In juni kwam daar nog een nominatie voor de Toneelschrijfprijs 2023 bij. De voorstelling *Wil je een Snoepje?* – ook een tekst van Bremen over de angst voor kinderlokkers – had in 2023 nog extra speelbeurten in Amsterdam, Rotterdam en Maastricht. *Het Sterrehuis* wordt in seizoen 2024/2025 hernomen als tourneevoorstelling.

De maatschappelijke werking van *Het Laagland* is in 2023 verder verstevigd. Het traject *ZuidZone* in Geleen-Zuid is dieper geworteld en de groep participerende wijkmakers is uitgebreid. Op verzoek van het Graaf Huyn College heeft het project *Artist in School* direct na het afronden van de eerste editie een vervolg gekregen: makers Rajja Iglesias Gomez en Judith

Westbroek zijn in september 2023 van start gegaan als de nieuwe artists en opvolgers van initiatiefnemers Mees Walter en Aniek Oostermeijer. Deze participerende manier van educatie waarbij theatrale interventies op school mogen ontstaan in samenwerking met zowel leerlingen als team, is zeer inspirerend en een methodiek die we in de toekomst graag vervolgen, ook in een vertaalslag naar het primair onderwijs.

In juli organiseerde *Het Laagland* met Nina-Elisa Euson als curator Theater voor Ketji Koti, voor het eerst in Limburg georganiseerd. Het werd een bijzondere bijeenkomst met muziek, spoken word, getuigenissen van inwoners van kleur, dans en eten met een opkomst van 150 mensen met een grote culturele diversiteit. Ook een wit publiek dat zeer bereid was zich waar nodig zich te laten (bij)scholen over structureel racisme en hoe het is om in een vrij homogeen witte omgeving op te groeien als persoon van kleur. Absoluut

voor herhaling vatbaar en inmiddels wordt een tweede editie met opnieuw Euson als curator voorbereid.

De filmversie van *Met Zonder Ballen* die we in 2023 uitbrachten, is een voorbeeld van een positief effect van de pandemie die onze experimentdrift heeft aangewakkerd. Waar mogelijk kiest Het Laagland het liefst voor live, maar waar live niet (meer) kan, onderzoeken we graag de mogelijkheden van alternatieve media om ons verhaal te

doen. De eerste editie van *Artist in School* is in september 2023 afgerond met een TheaterTalk opgenomen voor live publiek in PLT Heerlen. Deze is sinds online gratis beschikbaar om zo deze innovatieve werkwijze landelijk te kunnen delen met het onderwijs en de cultuursector. Sinds de uitbreng is deze TheaterTalk in 2023 door 951 belangstellenden gezien en het aantal views blijft gestaag toenemen. De regie van deze filmproductie was in handen van jong regietalent **Sheeyla Gerard**.

FAMILIEVOORSTELLING PIPPI POWERRRRR

Concept & regie: Inez Derksen **spel, muziek en dans:** Kiki van Aubel, Nina-Elisa Euson, Tessa de Lange, Caroline Mgata, Eva van der Post **dramaturgie:** Annelies van Wieringen **regie-assistentie:** Luca Meisters **vormgeving:** Thierry Wilders & Bastiaan Zuijderland **kostuums:** Hanne Pierrot, Akelei Loos **muziekbijdragen:** Scott Beekhuizen **lichtontwerp:** Thierry Wilders **techniek:** Roger Foxius, Klim Nelissen & Chieljan van der Hoek **campagnebeeld:** Hanneke Wetzter **speciale dank:** Cherella Gessel **première:** Toon Hermans Theater Sittard, 21 januari 2023

2023 startte met de in 2021 wegens covid uitgestelde en dus langverwachte première van *Pippi Powerrrrr*, een regie en concept van Inez Derksen. De originele cast kon met uitzondering van één van de actrices worden behouden, van groot belang omdat de voorstelling tot stand is gekomen op basis van de persoonlijke geschiedenis van de vijf actrices op de vloer. *Pippi Powerrrrr* is precies die

eigenwijze en brutale familievoorstelling geworden die Inez Derksen voor zich zag. Een ode aan jezelf zijn, met Pippi Langkous en haar eigentijdse ‘zusje’ Greta Thunberg en andere helden als Harry Styles, Billie Eilish en Beyoncé als lichtend voorbeeld. Caroline Mgata ontving voor haar rol in *Pippi Powerrrrr* een Zilveren Krekel. Uit het juryrapport: ‘Uiteindelijk heeft ook zij Pippi niet nodig om altijd ‘in control’ te zijn, en ook geen voorbeelden van andere zwarte vrouwen zoals Beyoncé. Ze is op eigen kracht een ‘queen, een boss, een badass’ waar meisjes én jongens in de zaal ademloos naar kijken.’

Theaterkrant: ‘Pippi Powerrrrr is een energieke en aanstekelijke montagevoorstelling vol achtplussers-empowerment. De vijf spelers gieten hun persoonlijke ervaringen met (het overwinnen van) angst en onzekerheid in stoer (want op momenten ook kwetsbaar) in your face-theater.’

DE GROTE GELE GRAAFMACHINE (DGGG)

Concept, regie & choreografie: Lennart Monaster & Stefan Ernst **dans & spel:** Giorgio Lepelblad, Rutger Remkes, Thirza Riphagen en Jennifer Muntslag **assistent choreograaf:** Patrizio Bucci **regie-assistentie en co-regie:** Talla Dirkzwager **tekst:** Lennart Monaster **muziek:** Wouter Gulikers **decor:** Douwe Hibma **licht:** Thierry Wilders **kostuums:** Mieke Kockelkorn **techniek:** Dorus van Leeuwen, Eelke Slooten & Christiaan Verschuuren **coproductie:** SALLY **première:** Munttheater Weert, 14 oktober 2023

Na de succesvolle eerdere samenwerking rondom *Vreemde Eend* kon een nieuwe coproductie met SALLY en opnieuw een samensmelting van dans en theater voor kleuters niet uitblijven. Waar het concept eerder uit de pen van SALLY kwam, leverde Laagland-regisseur Lennart Monaster de basis voor *DGGG* vanuit zijn persoonlijke ervaring als vader van twee jonge kinderen en hun grote fascinatie voor werkelijk alle graafmachines op welke bouwplaats dan ook. Voor SALLY choreograaf Stefan Ernst, inmiddels ook vader van een zoon, bleek die bouwplaats-fascinatie zeer herkenbaar. *De Grote Gele Graafmachine* gaat over regels en afspraken, en bevraagt welke gewoontes zijn aangeboren en welke we

soms al heel jong aanleren. De voorstelling is een geslaagde mix van theater en dans geworden met gelijkwaardige performers uit beide disciplines op de vloer. De voorstelling heeft in oktober en november 2023 getoerd en kent in het 1^e kwartaal van 2024 nog een tweede speelblok.

Regisseur Lennart Monaster: ‘Het Laagland maakt *theater waar je van groeit* en natuurlijk groei ik als maker van alle voorstellingen die ik maak. Maar *De Grote Gele Graafmachine* was wel een heerlijke groeispurt van heb ik jou daar. Ik heb enorm veel geleerd van choreograaf Stefan Ernst. Hoe specifiek, precies en intuïtief hij de cast fysiek heeft gevormd naar de beeldende taal die deze voorstelling nodig had, was ronduit inspirerend om te zien en maakt mij nu al een andere regisseur. Hoe anders dansers denken dan acteurs en wat ‘we’ daarin van ze kunnen leren was heel daarnaast ook heel waardevol.’

Het Parool: ‘Monaster werkte in zijn tekst het spanningsveld tussen strikte regelzucht en vrolijke anarchie uit, op een manier die goed te volgen is voor het beoogde 4+-publiek, maar die tegelijkertijd voor alle leeftijden wel amusant is.’

DREUMESVOORSTELLING VO-LU-ME

Concept: Karlijn Hamer, Bram van Helden en Inez Derksen **spel:** Karlijn Hamer en Bram van Helden **regie:** Inez Derksen **vormgeving:** Sanne Puijk & Thierry Wilders **première:** Parkstad Limburg Theaters Kerkrade, 17 september 2023

Bram van Helden en Karlijn Hamer ontwikkelen zich in samenwerking met eindregisseur Inez Derksen tot kersverse experts in het maken voor deze doelgroep 1,5 tot 3 jaar. In deze tweede dreumesvoorstelling draait alles om een lapje stof. En over de verwondering die dit materiaal na uitvouwen en weer opvouwen kan oproepen. De voorstelling vindt plaats in een pipe and drape tent waarin een eigen universum wordt gebouwd waarin een vijftigtal kinderen samen met hun (groot)ouders een woordeloos en vooral zintuigelijk avontuur beleven. VO-LU-ME kent in 2024 nog een speelronde en vormt samen met de eersteling WOOSH! en een

nog uit te brengen nieuwe voorstelling in 2026 een dreumes-drieluik. Het maken voor de specifieke doelgroep van 1,5 tot 3 jaar blijft een bijzondere uitdaging die ons de betrokken makers en dus ons gezelschap scherpt in fijngevoeligheid en theater maken in een intieme setting voor kleine groepen.

De Volkskrant: 'Peutertheater is niet nieuw, maar deze makers, inclusief regisseur Inez Derksen, geven het genre een heel eigen impuls, zoals ze als eens eerder deden in Woosh! Ook voor volwassenen is het mooi om te zien hoe met heel simpele middelen de verbeelding kan worden geprikkeld.'

'Het speelveld in het midden, de kinderen eromheen, dat werkt fantastisch. Fascinerend hoe je met zo iets simpels 20 kinderen stil kunt krijgen.' Dorijn, moeder van twee kinderen

THEATER IN DE KLAS: KOSMOS

Concept, tekst, spel & muziek: Sebas van der Donk en Marcos Valster da Costa Ferreira **regie:** Silke van Kamp **muzikaal advies:** Timon Persoon **coproductie:** Toneelgroep Maastricht **première:** Kunsthumanoria Hasselt, 1 maart 2023

Makers Sebas van der Donk en Marcos Valster da Costa Ferreira maakten na *PUSSY* opnieuw een persoonlijke voorstelling voor het voortgezet onderwijs. *KOSMOS* gaat over je soms verloren voelen in de wereld. Marcos groeit op als zwarte jongen in een witte wereld en Sebas groeit op als witte jongen in een dorp waar hij zich niet thuis voelt. Ze trekken zich terug op hun slaapkamer en fantaseren over een plek waar ze zich veilig zouden voelen. *KOSMOS* is vooral ook een muzikale voorstelling, de nummers uit de voorstelling zijn te beluisteren via Spotify en Marcos en Sebas beheren een goed bezocht Instagram-account https://www.instagram.com/marcos_en_sebas/

Marcos en Sebas willen zich muzikaal verder ontwikkelen en zijn daar aansluitend op deze tournee met ondersteuning van VIA ZUID mee gestart. *KOSMOS* is dan ook de laatste voorstelling van dit duo voor *Theater in de Klas*. Sebas van der Donk heeft inmiddels zijn eigen jongerengezelschap Nyxland opgericht en landt in 2024 onder auspiciën van Het Laagland tijdelijk op de locatie LaaglandLokaal @Petruschool in Sittard. De voorstellingen *PUSSY* en *KOSMOS* behoren vanaf 2024 tot het repertoire van Nyxland. *KOSMOS* is na twee speelrondes afgesloten met een uitverkochte vrije voorstelling in Heerlen bij Parkstad Limburg Theaters. *PUSSY* kende in de zomer van 2023 een aantal festivalspeelbeurten op het Zomerparkfeest in Venlo en Hoogte 80 in Arnhem.

MET ZONDER BALLEEN – DE FILM

Regie: Luca Meisters **concept & spel:** Flip Zonne Zuiderland en Inez Derksen

De uiterst persoonlijke voorstelling *Met Zonder Ballen* waarin Inez Derksen samen met haar trans zoon Flip Zonne Zuiderland als spelende makers op de vloer stonden, trok in 2022 overal in Nederland een groot en belangstellend publiek. *Met Zonder Ballen* gaat niet alleen over die ene moeder en die ene trans zoon, maar is een universeel portret van de onvermijdelijke tragiek van het goedbedoelde ouderschap: over opgroeiende kinderen die hun eigen weg zoeken en ouders die moeten leren loslaten. Aangezien Flip zijn weg als acteur en (film)maker graag met nieuwe projecten vervolgde, was een veelgevraagde

theaterreprise helaas geen optie en is de keuze gemaakt om de voorstelling te verfilmen. Jong filmtalent **Luca Meisters** tekende voor de regie van de filmversie die in maart 2023 tijdens de Roze Filmdagen in Amsterdam in première ging. De film wordt in eigen beheer gedistribueerd en is in 2023 in 12 filmtheaters verspreid over het land te zien geweest naast een vertoning op een queerfilmfestival in Vilnius (Litouwen). Er zijn gesprekken gaande om de film uit te brengen op televisie en vervolgens aan te bieden aan het middelbaar onderwijs als educatieve activiteit. In mei 2023 won *Met Zonder Ballen - de film* de TranScreen Publieksprijs voor Best Feature Film, voor de makers een bijzondere prijs omdat deze recht uit het hart van de community komt.

MAATSCHAPPELIJKE WERKING: ZUIDZONE

Sinds de zomer van 2020 is Het Laagland met het ZuidZone THUIS in Geleen-Zuid. Mede dankzij een bijdrage van het Fonds voor Cultuurparticipatie, hebben we ons als gezelschap in 2023 verder in deze wijk in transitie kunnen wortelen. Van een vernieuwende pilot voor participatief werken in een wijk is ZuidZone inmiddels uitgegroeid tot een volwaardig project dat mede gedragen wordt door sociale partner ZOWonen. ZuidZone raakt en transformeert ons ook als gezelschap. De participatieve aanpak heeft ook impact binnen onze verdere organisatie en activiteiten. We staan nog meer dan voorheen met onze voeten in de Limburgse löss en dat heeft onze blik verruimd.

Werkplaats Sociaal Domein van Zuyd Hogeschool deed narratief onderzoek naar de impact van ZuidZone op het leven van deelnemers en specifieker naar de invloed die het project heeft op hun welbevinden, onderlinge verbinding, maatschappelijke en cultuurparticipatie. De conclusie is dat de geïnterviewden meer zelfvertrouwen hebben gekregen, meer binding met de buurt hebben en vooral meer meededen met de samenleving dan voorheen.

‘Het Laagland heeft ons weer betrokken bij het leven, zeg ik altijd zo. En niet alleen ons, er zijn meerdere mensen waar ze dat bij gedaan hebben. Dat is echt geweldig.’ Uit: Je bent sterker dan je denkt, Onderzoek Werkplaats Sociaal Domein Zuyd Hogeschool (nog niet gepubliceerd)

Ook in 2023 gingen onze professionele makers in Geleen-Zuid de wijk in om bewoners te ONTmoeten. Deze gelijkwaardige, respectvolle en open uitwisselingen vormen de basis voor de latere concepten van artistieke activiteiten en voorstellingen die in samenhang met bewoners ten uitvoer zijn gebracht. Hieronder volgen korte beschrijvingen van de voorstellingen met publiek van binnen en buiten de wijk die in 2023 in het kader van ZuidZone zijn gerealiseerd. Binnen dit traject vonden tal van andere activiteiten plaats zonder voorstellingskarakter of die uitsluitend gericht waren op deelname van (potentiële) wijkmakers; deze zijn onder **overige activiteiten** vermeld.

THUIS IN JE HOOFD

Maker Sarai Erkens creëerde met wijkmakers beeldend werk waarin de binnenkant van ieders hoofd werd getoond. Deze *murals* zijn verspreid door de wijk te zien in de openbare ruimte en voorzien van QR-codes waarmee het verhaal achter het beeld is te beluisteren.

LOOP JE MET ME MEE?

Waar kom je vandaan en waar ga je naartoe? Geleen-Zuid is voor veel bewoners een tussenstation. Er is veel tijdelijke bewoning door anti-kraak, noodopvang van Oekraïners en de vele passanten met een vluchtelingen- of migratieachtergrond. Makers Lobke Houkes, Noah Janssen, Renée Aerts en Noa Zeelen gingen met dat gegeven aan de slag in een speels project dat de schoenen van wijkbewoners centraal zette. In *Loop je met me mee?* kwamen de verhalen van 17 uiteenlopende wijkbewoners samen in een wandelvoorstelling in de openbare ruimte.

‘Mijn zus woont in Syrië en ik heb haar al zes jaar niet gezien, daarom willen mijn schoenen erheen.’ Deelnemer *Loop je met me mee*

DAT WAT ACHTERBLIJFT

Een voorstelling over hoe spullen verhalen vertellen en hoe we herinneringen naar dat wat we zijn verloren, kunnen bewaren. Je kunt alles verliezen. En dat klinkt misschien triester dan het is. Het kan ook een reden zijn voor blijdschap: je kan alleen dat verliezen wat je ooit liefhad. Elize Kuiper maakte deze voorstelling samen met Oekraïense wijkmakers. Deze korte voorstelling was te zien als onderdeel van Geleen On Stage op de eerste editie van Festival Spectaculo en is buiten Geleen ook gespeeld op het Limburg Festival in Midden-Limburg.

‘Ongelofelijk wat deze jongens hebben meegemaakt. Zo noodzakelijk dat hun verhaal verteld wordt.’ publiek Limburg Festival

ALS DEZE MUREN OREN HADDEN

Voor de afsluiting van ZuidZone in 2023 als afronding van het zogenaamde Spoor 2 van de regeling Samen Cultuurmaken van het Fonds voor Cultuurparticipatie is in december 2023 flink uitpakket met een locatievoorstelling, in een overkoepelende regie van artistiek coördinator Mayke Roels en Talla Dirkwager. De voorstelling kwam tot stand in coproductie met ZOWonen. De woningcorporatie zorgde niet alleen voor extra budget, ZOWonen-medewerkers hielpen ook achter de schermen mee aan de productie en een aantal van hen stond

zelfs óp de vloer. In *Als deze muren oren hadden*, kwamen de op de sloop wachtende Wagenaar- en Pijperflat tot leven als de personages Meneer Wagenaar en Mevrouw Pijper. In en rondom de flats werd samen met bewoners en oud-bewoners de geschiedenis van beide flats vormgegeven via videomapping en interactief theater.

De aftermovie geeft een goed beeld: <https://www.hetlaagland.nl/projecten/zuidzone/als-deze-muren-oren-hadden/>.

5

TALENT ONTWIKKELING & NIEUWE MAKERS

Het Laagland heeft in 2023 opnieuw stevig ingezet op talentontwikkeling. Deze gezelschapsrol is van groot belang vanuit onze taak om nieuwe makers te ondersteunen in hun ontwikkeling, het artistieke werkklimaat in onze regio te verstevigen en uiteraard ook om ons gezelschap te voorzien van zowel nieuwe artistieke input als de benodigde continuïteit. Daar waar mogelijk maken we graag een langere boog met makers en benutten we ontwikkelkansen in eigen huis of in connectie met onze culturele partners.

Zo was **Luca Meisters** in 2023 de logische keuze als regisseur van de filmversie *Met Zonder Ballen*. Het Laagland leerde haar kennen als theaterregisseur via haar afstudeervoorstelling voor de Toneelacademie Maastricht die zij bij ons in huis maakte en in 2021 was zij regieassistent van Inez Derksen bij *Pippi Powerrrrr*. Daarna koos zij voor het medium film en vestigde zij in korte tijd internationaal haar naam met kortfilms als *Magma* en *Nova*. In 2023 was Luca opnieuw regieassistent bij de heropname van de eerder uitgestelde familievoorstelling *Pippi Powerrrrr*. Ook jonge maker **Sheeyla Gerard** beproefde bij Het Laagland haar film-skills als regisseur van de opgenomen versie van de TheaterTalk *Artist in School*.

Silke van Kamp was in 2023 opnieuw actief als regisseur van de *Theater in de Klas* voorstelling *KOSMOS*. Eerder maakte zij met **Sebas van der Donk** en **Marcos Valster**

da Costa Ferreira in dit kader al *PUSSY*. Anders dan in het bestuursverslag van 2022 aangekondigd, zijn Sebas en Marcos niet gezamenlijk het nieuwe Limburgse jongerengezelschap *Nyxland* gestart, maar is dit een initiatief van Sebas van der Donk, waar ook hun gezamenlijke verdere muzikale avonturen met ondersteuning van VIA ZUID verder worden ontwikkeld.

Nina-Elisa Euson was in 2023 niet alleen als actrice in *Pippi Powerrrrr* bij Het Laagland te zien, maar was als bi-culturele maker met Limburgse roots (Roermond) ook de uitgelezen curator voor de eerste editie van *Theater voor Keti Koti*. Multidisciplinaire makers **Karlijn Hamer** en **Bram van Helden** realiseerden in samenwerking met Inez Derksen een nieuwe dreumesvoorstelling en blijven onze experts voor toekomstige dreumesvoorstellingen.

Luca

Sheeyla

Silke

Sebas

Marcos

Nina

Karlijn

Bram

Aan de nauwe verbondenheid van *Artist in School*-bedenkers en uitvoerders **Mees Walter** en **Anoek Oostermeijer** kwam in oktober 2023 een einde met de vastlegging van dit onderzoeksproject in de vorm van een opgenomen TheaterTalk. In samenspraak met Anoek en Mees is de keuze voor de makers voor de vervolgeditie vanaf september 2023 gevallen op de net aan de Toneelacademie Maastricht afgestudeerde regisseur **Rajja Gomez Iglesias** en actrice **Judith Westbroek**. Dit duo klopte voor advies voor hun educatieve voorstelling *De Grote Kutshow* al eerder bij Anoek en Mees aan en speelde try-outs van *De Grote Kutshow* op het Graaf Huyn. Iglesias en Westbroek brengen deze klassenvoorstelling in 2026 bij Het Laagland uit, naast een nieuwe *Theater in de Klas* in coproductie met Toneelgroep Maastricht. Judith Westbroek is in 2025 eerst samen met **Mijntje Pronk** te zien met de muzikale kleutervoorstelling *Wie viert vandaag hun verjaardag?*, gebaseerd op het werk van Toon Tellegen. Mees en Anoek blijven vanaf 2025 aan Het Laagland verbonden als adviseurs en/of begeleiders voor eventuele nieuwe *Artist in School*-edities. In 2024 gaat Mees actief als medemaker van Annelies van Wieringen aan de slag bij haar gezelschap Maanlanders (Gelderland) bij een equivalent van *Artist in School* voor het basisonderwijs. Inez Derksen is hierbij betrokken als coach voor Maanlanders in connectie met Laagland-educator **Renée van de Schoor** en -maker Mayke Roels.

Mees

Anoek

Rajja

Judith

Naast *Artist in School* is het participatietraject *ZuidZone* een broedplaats voor makers die zich willen leren verhouden tot de sociaal-artistieke werkpraktijk. In 2023 is het team met professionele makers onder aanvoering van artistiek coördinator **Mayke Roels** en algemeen coördinator **Elise de Ruijter** uitgebreid met nieuw jong makerstalent zoals **Noah Janssen**, **Noa Nacken**, **Elize Kuiper**, **Lobke Houkes**, **Mare Kuzmanovski**, **Dagmar Meijvogel** en **Femke Stassen**. Zij zijn in wisselende samenstelling en met een variërende intensiteit actief geweest in de wijk Geleen-Zuid, samen met al bekende *ZuidZone*-makers als **Sarai Erkens**, **Kiki van Aubel** (ook te zien als actrice in *Pippi Powerrrrr* en *Help, Helikopterouders!*), **Renée Aerts**, **Sebas van der Donk** en **Talla Dirkzwager**. Die laatste neemt in 2024 het *Theater na de Klas*-stokje over van Sebas van der Donk en Marcos Valster Fereirra da Costa. Huisschrijver **Benny Lindelauf** was schrijfcoach voor regisseurs Mayke Roels en Talla Dirkzwager voor de *ZuidZone*-voorstelling *Als deze muren oren hadden*.

VIA ZUID is als platform voor talentontwikkeling in de podiumkunsten een primaire partner voor Het Laagland bij het scouten en verbinden van nieuw talent. Deze samenwerking is in 2023 doorgezet voor zowel *ZuidZone* als voor beide edities van *Artist in School*.

Evelien

Talla

Noah

Noa

Elize

Lobke

Mare

Dagmar

Femke

Sarai

Kiki

Renée

Annet

Benny

MIDCAREER MAKERS

Annelies van Wieringen is in 2023 actief geweest voor Het Laagland als dramaturg bij de heropname van *Pippi Powerrrrr* en bij de voorbereidingen van de nieuwe familievoorstelling van Inez Derksen (*Help, Helikopterouders!* première januari 2024). Annelies richt zich voorts vooral op haar eigen jeugdtheatergezelschap Maanlanders, gevestigd in Gelderland.

Lennart Monaster ging na een periode van ernstige ziekte samen met choreograaf Stefan Ernst (SALLY) aan de slag als regisseur van de kleutervoorstelling *De Grote Gele Graafmachine*. Lennart: *'Ik heb deze regie mogen doen, terwijl ik volop aan het revalideren was van een heftig medisch traject. Met de steun en zorg van het gehele team van Het Laagland om me heen heb ik dit ondanks een zeer lage belastbaarheid kunnen doen. Ik was genooddaakt om in dit project veel meer inspirator en richting-gever te zijn dan dat ik er 'bovenop' kon zitten. Hierin heb ik het hele team veel meer ruimte moeten geven dan ik gewoon ben om erachter te komen dat dit ook grote voordelen heeft. Dat er meer ruimte kwam voor de eigenheid van anderen bijvoorbeeld. Of dat niet alles zelf bijwonen of begeleiden ook vertrouwen geeft en daarmee soms vleugels. Lessen die ik voor altijd meeneem van De Grote Gele Graafmachine. Ook als de energie wél weer aanwezig is.'*

Annelies

Lennart

TALENTONTWIKKELING KINDEREN EN JONGEREN

Theaterwerkplaats Jong Laagland is de plek waar kinderen en jongeren van 8 t/m 22 jaar theater leren maken en spelen. Onder leiding van artistiek coördinator **Renée van de Schoor** repeteren makers **Mayke Roels** en **Evelien Luijten** wekelijks aan een kerstpresentatie en een eindpresentatie in juni. Deze presentaties vonden beide plaats op het grote podium van het Toon Hermans Theater. Jong Laaglanders zijn essentieel en bekwaam try-out publiek van al onze Laaglandvoorstellingen.

De jongerenvoorstelling *Vergeten Verzet* voor Theater na de Dam werd dit jaar geregisseerd door Mayke Roels op locatie in Sittard. In 2023 is ook *TheaterTreffen* van start gegaan, een reeks verdiepende masterclasses voor jongeren met ambitie tussen de 15 en 21 jaar. *TheaterTreffen* is de opvolger van de eerdere Theaterontmoeting en wordt gerealiseerd met projectfinanciering van de Provincie Limburg en is een samenwerking tussen Theaterwerkplaats Jong Laagland, WIEK (Toneelgroep Maastricht) en Theaterschool De Zuiderlingen (Maastricht). Er zijn 5 masterclass-dagen georganiseerd met in totaal 57 deelnemende jongeren.

6

**VERSLAG
RAAD
VAN
TOEZICHT**

TERUGBLIK 2023

Het jaar 2023 is zowel financieel als organisatorisch en ook zeker artistiek gezien, een sterk Laagland-jaar geweest. De jaarrekening 2023 kent een tekort dat gedekt wordt vanuit de met dit doel aangelegde bestemmingsreserves. De algemene reserve is ten opzichte van 2022 iets verhoogd en gezond te noemen. Het Laagland is goed zichtbaar geweest op uiteenlopende podia door het land. Daarnaast was het Laagland in de eigen regio maatschappelijk sterk aanwezig in de wijk en op school. De recente toekenning van het Fonds voor Cultuurparticipatie voor de verlenging van het maatschappelijk traject ZuidZone in 2024-2028 en de connectie met Toneelacademie Maastricht laat zien dat Het Laagland deze nieuwe manier van theater maken met succes heeft omarmd en zich eigen gemaakt.

Bezien vanuit onze adviesrol richting directie, stond 2023 vooral in het teken van de strategische ontwikkeling van de Laagland-plannen voor de nieuwe kunstenplanperiode 2025-2028 en de daarmee samenhangende aanvragen. Ook de mogelijke impact van de samenwerking tussen onze vestigingsplek Toon Hermans Theater (THT) en Parkstad Limburg Theaters (PLT) op de werking van Het Laagland, is op onze vergaderingen veelvuldig onderwerp van gesprek geweest. Dat geldt ook voor het mogelijke toekomstscenario van een verhuizing van het gezelschap naar een nieuw te realiseren cultuurcluster in de oude binnenstad van Sittard. Op zich een interessant vergezicht, maar voor dit soort gemeentelijke ontwikkelingen is een lange adem nodig en vooral ook een flink investerings- en exploitatiebudget vanuit de gemeente Sittard-Geleen.

De zoektocht naar een nieuwe voorzitter heeft in juni 2023 geleid tot de aanstelling van interne kandidaat Anke Dovermann. Helaas heeft zij wegens persoonlijke omstandigheden in maart 2024 moeten beslissen om haar voorzitterschap neer te leggen. Zodoende heeft ondergetekende het interim voorzitterschap opnieuw op zich genomen en is de zoektocht naar een voorzitter opnieuw gestart. Genoemde wijzigingen in samenstelling en rol zijn per 22 maart 2024 doorgevoerd bij de Kamer van Koophandel, in bijgevoegd schema is de situatie per 31 december 2023 vermeld.

In juni is de jaarlijkse vergaderagenda vastgesteld waarbij is besloten om de zelfevaluatie van de RvT om het jaar in juni te laten plaatsvinden, eerstkomende editie staat zodoende gepland in juni 2024. De planvorming voor de aanvragen 2025-2028 was voor de directie dermate intensief dat er in 2023 geen jaargesprekken hebben plaatsgevonden met de directie. Deze staan voor juni 2024 op de agenda en blijven wel een jaarlijkse actie.

VERGADERFREQUENTIE EN SPECIFIEKE ONDERWERPEN

Bestuur en directie zijn in 2023 vier keer ter vergadering bijeengekomen (te weten op 22 april, 14 juni, 6 september en 13 december). Deze bijeenkomsten hebben steeds live op Het Laagland in Sittard-Geleen plaatsgevonden.

De vergadering van 22 april stond grotendeels in het teken van het vaststellen van de jaarrekening en bestuursverslag 2022 in aanwezigheid van de accountant. De jaarrekening was van tevoren online doorgesproken met de financiële commissie, de accountant, algemeen directeur en senior medewerker financiën. Anke Dovermann heeft ter vergadering haar tweede termijn aanvaard.

De juni-vergadering is gewijd aan de koers van Het Laagland voor de nieuwe kunstenplanperiode 2025/2028 in het licht van de aanstaande aanvraag bij het Rijk en de Provincie Limburg. In deze vergadering zijn ook de geactualiseerde versies van het directiereglement en het reglement Raad van Toezicht vastgesteld. Hier is een interne doorlichting op onderlinge samenhang en verband met de statuten aan voorafgegaan waarin ook de nieuwste inzichten vanuit cultural governance zijn meegenomen. De aanpassingen betreffen geen inhoudelijk wezenlijke zaken, wel een aantal tekstuele aanpassingen die de leesbaarheid of de duidelijkheid vergroten.

Waar er eerder geen interne kandidaten waren voor het voorzitterschap van de RvT, had Anke Dovermann zich gemeld als potentiële kandidaat samenhangend met het door haar recent afgeronde

opleidingsprogramma *Het Houden van Toezicht* (Maastricht University). Door de absentie van een van de leden is ter vergadering het voorgenomen besluit genomen om Dovermann als voorzitter aan te stellen en na akkoord van het afwezige lid te formaliseren. Het definitieve besluit werd op de vergadering in september unaniem bekrachtigd.

Tijdens de bijeenkomst op 6 september is het jaarplan 2024 met bijbehorende begroting 2024 goedgekeurd en vastgesteld. De forse indexering van het loongebouw van de CAO Toneel en Dans van gemiddeld 9,5% is in de begroting van 2024 gelukkig goed ondervangen. Hoewel deze indexering vanuit fair practice gezien noodzakelijk is, baart deze loonontwikkeling de Raad van Toezicht vanuit kostenbeheersing zorgen. In de toekomst kan dit tot gevolg hebben dat Het Laagland minder kan produceren en daarmee minder impact weet te realiseren.

In december zijn ter vergadering de begrotingen 2025-2028 voor de aanvragen bij Provincie en Rijk voor de nieuwe kunstenplanperiode goedgekeurd. Ook is de verder uitgekristalliseerde inhoudelijke en organisatorische koers voor 2025-2028 uitgebreid besproken en met instemming ontvangen. De Raad van Toezicht juicht het voornemen van de aanstelling van een artistiek assistent zeer toe, deze functie is gezien de verbrede werking met maatschappelijke projecten noodzakelijk zodat de artistiek directeur zich duurzaam op hoofdlijnen kan gaan richten.

Omar El Khader is nadat Anke Dovermann is aangesteld tot voorzitter in haar plaats togetreden tot de financiële commissie.

VERTROUWENSPERSOON

Vertrouwenspersoon Margreet Vriesema heeft de opleiding Vertrouwenspersoon gevolgd bij Van Oss & Partners en heeft het bijbehorende examen met goed gevolg afgelegd. Haar jaarrapportage 2023 aan bestuur en RvT laat zien dat er geen meldingen of adviesvragen zijn geweest. Om de zichtbaarheid van de vertrouwenspersoon buiten het team verder te verbeteren, is het inmiddels goed gebruik dat deze zich in de startweek van een repetitieperiode voorstelt aan cast en crew. Volgende stap is om ook bij de onderdelen Theaterwerkplaats Jong Laagland en ZuidZone een jaarlijks contactmoment met medewerkers te organiseren.

HUURCONTRACT

Net voor de jaarwisseling heeft Stichting De Domijnen na beëindiging van de initiële looptijd van 8 jaar en met inachtneming van 1 jaar opzegtermijn het huurcontract van Het Laagland op locatie schouwburg Toon Hermans Theater per 31 december 2024 opgezegd. De intentie is om een nieuw huurcontract voor vijf jaar aan te gaan waarbij de hoogte van de huur ter discussie staat en ook de bijbehorende gebruikersovereenkomst tegen het licht moet worden gehouden. Het Laagland is sinds oktober 2014 in het Toon Hermans Theater gevestigd als huisgezelschap met

twee redenen. Ten eerste het brengen van broodnodige reuring in deze schouwburg. En ten tweede: structurele verlaging van onze huisvestingslasten op de eerdere locatie Engelenkampstraat. In deze slecht geïsoleerde voormalige school liepen met name de stookkosten enorm op. Vandaar dat de gebruiker fee in de in 2014 nog met de gemeente Sittard-Geleen opgestelde huurovereenkomst gebaseerd was op de eerdere huisvestingslasten minus €50.000.

Hoewel de Raad van Toezicht kan volgen dat De Domijnen op locatie Toon Hermans Theater geconfronteerd is met onder meer stijgende energielasten, kan het niet zo zijn dat Het Laagland 10 jaar na dato opnieuw geconfronteerd wordt met te hoge huisvestingslasten en gezien wordt als een reguliere huurder in plaats van huisgezelschap. Hierbij zou onze toegevoegde waarde minder zwaar wegen dan de meerkosten, hetgeen voor de Raad Van Toezicht moeilijk te begrijpen is. In 2024 zal de Raad Van Toezicht deze ontwikkelingen dan ook vanuit zijn toezichthoudende rol nauwgezet volgen en indien nodig handelen.

Namens de Raad van Toezicht van Stichting Het Laagland

Dorine Cremers, waarnemend voorzitter

Samenstelling Raad van Toezicht, (neven)activiteiten en rooster van aftreden

ACHTERNAAM	INITIALEN	M/V/X	GEBORTEJAAR	FUNCTIE	DATUM AANSTELLING	DATUM AFTREDEN ²	TERMIJN (NEVEN)FUNCTIES
Dovermann	A.C.M. Anke	V	1980	lid financiële commissie	20-09-2018	18-09-2027	2 Business Controller Stichting Radar
Cremers	D.G.P. Dorine	V	1965	waarnemend voorzitter	10-11-2016	08-11-2025	2 Algemeen directeur-bestuurder Stichting Schippers&VanGucht Lid RVT Festival Karavaan (t/m sep '23)
Bahadin	R Riza	M	1988	lid financiële commissie	01-11-2019	30-04-2024	1 Adviseur Financieel Management Gemeente Roermond
Dekkers	M.M. Miranda	V	1967	lid	06-05-2021	05-11-2025	1 Directeur Pro Persona Lid RvT Care4Kids Lid RvC Woningbelang
El Khader	O. Omar	M	1976	lid financiële commissie	06-05-2021	05-11-2025	1 Programmalleider Cubiss Limburg Fractielid D66 Peel en Maas Lid regiobestuur D66 Limburg Lid oudercommissie Kinderopvang Van Harte

² In de statuten van Stichting Het Laagland is vastgelegd dat de leden van de Raad van Toezicht elke 4,5 jaar aftreden en tweemaal herbenoemd kunnen worden. Voor de directieleden/bestuurders is geen maximale termijn vastgelegd.

Anke Dovermann

Dorine Cremers

Riza Bahadin

Miranda Dekkers

Omar El Khader

Fotografie Het Laagland; Joost Milde
Pippi Powerrrrr: Rufus Hegeman
De Grote Gele Graafmachine: Tycho Merijn

Rapport inzake de jaarrekening

2023

van

Stichting Het Laagland

Postbus 133

6130 AC Sittard

Aan de Raad van Toezicht van
Stichting Het Laagland
Postbus 133
6130 AC SITTARD

Sittard, 24-4-2023

Geachte Raad,

OPDRACHT

Ingevolge uw opdracht hebben wij de jaarrekening over 2023 van Stichting Het Laagland te Sittard gecontroleerd. Bij deze jaarrekening is een goedkeurende controleverklaring afgegeven, opgenomen onder de overige gegevens.

Inhoudsopgave

1. Jaarrekening	4
Balans	5
Functionele exploitatierekening	7
Kasstroomoverzicht	9
2. Toelichting op de jaarrekening	10
1. Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	11
2. Toelichting op de balans	12
3. Toelichting op de functionele exploitatierekening	15
4. Specificaties lonen en fte's	21
5. Wet normering topinkomens (WNT)	22
3. Overige gegevens	23
Prestatieoverzicht	24
Controleverklaring	25
Ondertekening directie en Raad van Toezicht	30

1. Jaarrekening

26 APR. 2024

BALANS

ACTIVA	<u>2023</u>	<u>2022</u>
VASTE ACTIVA		
<u>Materiële vaste activa</u>		
Verbouwing	648	1.426
Inventaris en inrichting	14.490	15.867
Andere vaste bedrijfsmiddelen	10.885	1.077
	<u>26.022</u>	<u>18.369</u>
 VLOTTENDE ACTIVA		
<u>Vorderingen</u>		
Op debiteuren	115.658	24.587
Belastingen en premies sociale verzekeringen	24.863	20.091
Overlopende activa	35.727	36.755
	<u>176.248</u>	<u>81.433</u>
 <u>Liquide middelen</u>	<u>358.247</u>	<u>638.137</u>
	<u>534.496</u>	<u>719.570</u>
	<u>560.518</u>	<u>737.939</u>

26 APR. 2024

PASSIVA	<u>2023</u>	<u>2022</u>
EIGEN VERMOGEN		
Algemene reserve	224.683	219.183
Bestemmingsreserve locatieprojecten & maatschappelijke werking	0	55.000
Bestemmingsreserve covid19	60.935	80.000
Bestemmingsreserve automatisering	8.000	13.500
Egalisatiereserve Provincie Limburg	<u>0</u>	<u>0</u>
	<u>293.618</u>	<u>367.683</u>
 KORTLOPENDE SCHULDEN (Ten hoogste 1 jaar)		
Schulden aan leveranciers	87.190	119.196
Belastingen en premies sociale verzekeringen	34.329	56.410
Subsidieverstrekkers	28.095	111.500
Overlopende passiva	<u>117.285</u>	<u>83.151</u>
	<u>266.900</u>	<u>370.256</u>
	 <u>560.518</u>	 <u>737.939</u>

26 APR. 2024

FUNCTIONELE EXPLOITATIEREKENING

BATEN	Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
<u>Eigen inkomsten</u>			
1. Publieksinkomsten binnenland (2+3+4+5)	174.945	175.905	136.898
2. Recette	28.544	36.780	23.701
3. Uitkoop	117.555	139.125	109.056
4. Partage	28.845	0	3.900
5. Overige publieksinkomsten	0	0	241
6. Publieksinkomsten buitenland	12.425	19.070	6.850
7. Totale publieksinkomsten (1+6)	187.370	194.975	143.748
8. Sponsorinkomsten	0	0	0
9. Vergoedingen coproducent	87.166	153.124	79.788
10. Overige directe inkomsten	107.730	66.444	53.017
11. Totaal overige directe inkomsten (8+9+10)	194.896	219.569	132.805
12. Totaal directe inkomsten (7+11)	382.265	414.544	276.553
13. Indirecte inkomsten	8.893	0	1.981
14. Private middelen – particulieren/vriendenverenigingen	0	0	0
15. Private middelen – bedrijven	0	0	0
16. Private middelen – private fondsen	37.400	112.354	92.750
17. Private middelen – goede doelenloterijen	0	0	0
18. Totale bijdragen uit private middelen (14+15+16+17)	37.400	112.354	92.750
19. Totaal eigen inkomsten (12+13+18)	428.559	526.897	371.284
20. Baten in natura	0	0	0
<u>Subsidies</u>			
21. Totaal structureel OCW	953.762	930.621	894.828
22. Totaal structureel Provincie	410.822	410.821	395.021
23. Totaal structureel Gemeente	51.560	50.000	50000
24. Totaal structureel publieke subsidie overig	0	0	0
25. Totaal structurele subsidies (21+22+23+24)	1.416.144	1.391.442	1.339.849
26. Incidentele publieke subsidies	164.405	27.692	65.700
27. Totaal subsidies (25+26)	1.580.549	1.419.134	1.405.549
Totale baten (19+20+27)	2.009.107	1.946.031	1.776.833

26 APR. 2024

LASTEN	Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
<u>Beheerlasten</u>			
1. Beheerlasten materieel	216.755	203.560	206.447
2. Beheerlasten personeel	209.168	193.414	208.984
3. Totale beheerlasten (1+2)	425.923	396.974	415.431
<u>Activiteitenlasten</u>			
4. Activiteitenlasten materieel	277.855	253.622	249.059
5. Activiteitenlasten personeel	1.378.635	1.294.795	1.171.314
6. Totale activiteitenlasten (4+5)	1.656.490	1.548.417	1.420.373
Totale lasten (3+6)	-2.082.413	-1.945.391	-1.835.804
SALDO UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING	-73.306	640	-58.971
Saldo rentebaten en –lasten	-759	0	-5.524
EXPLOITATIERESULTAAT	-74.065	640	-64.495
<u>Resultaatbestemming</u>			
Algemene reserve	5.500		44.622
Bestemmingsreserves	-79.565		-109.117
Egalisatiereserve provincie Limburg	0		0
Totaal resultaatbestemming	-74.065		-64.495

26 APR. 2024

KASSTROOMOVERZICHT

<u>KASSTROOMOVERZICHT</u>	<u>2023</u>	<u>2022</u>
<u>I. Kasstroom uit operationele activiteiten</u>		
Exploitatieresultaat	-74.065	-64.495
Afschrijvingen materiële vaste activa	10.183	6.365
	<u>-63.882</u>	<u>-58.130</u>
Mutatie vorderingen	-94.815	34.068
Mutatie kortlopende schulden	-103.357	143.293
	<u>-198.172</u>	<u>177.361</u>
<u>Kasstroom uit operationele activiteiten</u>	<u>-262.054</u>	<u>119.231</u>
<u>II. Kasstroom uit investeringsactiviteiten</u>		
Investerings in materiële vaste activa	-17.836	-6.325
Desinvesteringen materiële vaste activa	0	0
	<u>-17.836</u>	<u>-6.325</u>
<u>Mutatie liquide middelen I + II</u>	<u>-279.889</u>	<u>112.906</u>
	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Liquide middelen einde boekjaar	358.247	638.137
Liquide middelen begin boekjaar	-638.137	-525.231
	<u>-279.889</u>	<u>112.906</u>

26 APR. 2024

2. Toelichting op de jaarrekening

26 APR. 2024

1. GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

1.1 DOEL

De stichting heeft ten doel:

Het mogelijk maken van theaterproducties voornamelijk gericht op jeugd en jongeren, alsmede het artistieke werk te onderwijzen, te ontwikkelen, te publiceren, doen vertonen of ten gehore brengen en al hetgeen daarmee verband houdt en/of daartoe bevorderlijk kan zijn.

De stichting beoogt niet het maken van winst.

1.2 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

In hoofdlijnen worden de volgende grondslagen gehanteerd:

Algemeen

- de jaarrekening is opgesteld overeenkomstig RJ 640;
- tenzij anders vermeld zijn alle activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden;
- De in kolom *begroting 2023* opgenomen cijfers betreffen de begroting 2023 zoals ingediend in oktober 2022 bij de Provincie Limburg.

Waarderingsgrondslagen voor de balans

- materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen historische verkrijgingsprijs, verminderd met de toegepaste afschrijvingen;
- materiële vaste activa worden afgeschreven met een vast percentage van de verkrijgingsprijs, gebaseerd op de geraamde economische levensduur, tenzij een onvoorziene daling van de bedrijfswaarde aanleiding geeft tot extra afschrijvingen;
- vorderingen op debiteuren zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde, rekening houdend met een volgens de statische methode bepaalde voorziening voor oninbaarheid;

Waarderingsgrondslagen voor de resultaatsbepaling

- als omzet wordt verantwoord de opbrengst van de verkochte en geleverde goederen en diensten en de op het boekjaar betrekking hebbende subsidies;
- met uitzondering van de voorbereidings- en de repetitiekosten worden de productiekosten ten laste van het boekjaar gebracht waarin voorstellingen worden gespeeld;
- de overige kosten worden ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarin de daarmee verband houdende opbrengsten in aanmerking worden genomen;

26 APR. 2024

2. TOELICHTING OP DE BALANS

2.1 MATERIËLE VASTE ACTIVA	Verbouwing	Inventaris en inrichting	Andere vaste bedrijfsmiddelen
Boekwaarde per 1 januari	1.426	15.867	1.077
Aanschaffen boekjaar	0	6.256	11.580
Afschrijvingen	-778	-7.633	-1.772
Boekwaarde per 31 december	<u>648</u>	<u>14.490</u>	<u>10.885</u>
Totale aanschafwaarde	7.778	36.058	119.807
Cumulatieve afschrijvingen	-7.130	-21.568	-108.924
Boekwaarde per 31 december	<u>648</u>	<u>14.490</u>	<u>10.883</u>
		<u>2023</u>	<u>2022</u>
Boekwaarde per 1 januari		18.369	18.409
Aanschaffen boekjaar		17.836	6.365
Afschrijvingen (10-20%)		-10.183	-6.365
Boekwaarde per 31 december		<u>26.022</u>	<u>18.409</u>
Totale aanschafwaarde		163.643	145.808
Cumulatieve afschrijvingen		-137.621	-127.438
Boekwaarde per 31 december		<u>26.022</u>	<u>18.370</u>
2.2 DEBITEUREN			
Saldo uitstaande debiteuren		115.658	24.587
Voorziening dubieuze debiteuren		0	0
		<u>115.658</u>	<u>59.413</u>
2.3 VORDERINGEN BELASTINGEN EN PREMIES SOCIALE VERZEKERINGEN			
Omzetbelasting		<u>24.863</u>	<u>20.091</u>
2.4 OVERLOPENDE ACTIVA			
Te ontvangen inzake producties		22.656	15.000
Te vorderen Zomerzone		0	5.803
Waarborgsommen		6.243	4.673
Vooruitbetaalde kosten		5.876	12.989
Kruisposten		953	-1.710
		<u>35.727</u>	<u>36.755</u>

26 APR. 2024

Voor waarmerking:

	2023	2022
2.5 LIQUIDE MIDDELEN		
Kas	0	0
Banken r.c.	57.406	568.070
Bank, zakelijke spaarrekening	300.841	70.067
	<u>358.247</u>	<u>638.137</u>
2.6 ALGEMENE RESERVE		
Stand per 1 januari	219.183	174.561
Exploitatiesaldo boekjaar	-74.065	-64.495
Van bestemmingsreserve locatieprojecten & maatschappelijke werking	55.000	75.000
Van bestemmingsreserve covid9	19.065	0
Van bestemmingsreserve MZB	0	28.618
Van bestemmingsreserve automatisering	5.500	5.500
Egalisatiereserve provincie Limburg aandeel resultaat	0	0
Egalisatiereserve provincie Limburg aandeel resultaat afloop	0	0
Stand per 31 december	<u>224.683</u>	<u>219.183</u>
2.7 BESTEMMINGSRESERVE LOCATIEPROJECTEN & MAATSCHAPPELIJKE WERKING		
Stand per 1 januari	55.000	130.000
Onttrekking bestemming ZuidZone	-55.000	-75.000
Stand per 31 december	<u>0</u>	<u>55.000</u>
2.8 BESTEMMINGSRESERVE COVID19		
Stand per 1 januari	80.000	80.000
Mutatie huidig boekjaar	-19.065	0
Stand per 31 december	<u>60.935</u>	<u>80.000</u>
2.9 BESTEMMINGSRESERVE AUTOMATISERING		
Stand per 1 januari	13.500	19.000
Mutatie huidig boekjaar	-5.500	-5.500
Stand per 31 december	<u>8.000</u>	<u>13.500</u>
2.10 BESTEMMINGSRESERVE FILMVERSIE MET ZONDER BALLEEN		
Stand per 1 januari	0	28.618
Mutatie huidig boekjaar	0	-28.618
Stand per 31 december	<u>0</u>	<u>0</u>

26 APR. 2024

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
2.11 EGALISATIERESERVE PROVINCIE LIMBURG		
Stand per 1 januari	0	0
Mutatie aandeel tekort/overschot boekjaar	-15.145	0
Uit algemene reserve	15.145	
Stand per 31 december	<u>0</u>	<u>0</u>
2.12 SCHULDEN BELASTINGEN EN PREMIES SOCIALE VERZEKERINGEN		
Loonbelasting en gerelateerde heffingen	21.432	18.666
Pensioenpremies	12.897	37.744
	<u>34.329</u>	<u>56.410</u>
2.13 SUBSIDIEVERSTREKKERS		
Provincie Limburg vooruit ontvangen projectsubsidie 2021	8.595	15.000
Fonds Cultuurparticipatie vooruit ontvangen inzake ZuidZOne	0	72.500
Gemeente Sittard-Geleen vooruit ontvangen inzake Artists in School	19.500	24.000
	<u>28.095</u>	<u>111.500</u>
2.14 OVERLOPENDE PASSIVA		
Vooruit ontvangen bijdragen	41.868	20.847
Reservering voor vakantiegeld	30.397	29.349
Te betalen kosten	32.920	23.905
Accountantskosten	12.100	9.050
	<u>117.285</u>	<u>83.151</u>

2.17 NIET IN DE BALANS OPGENOMEN RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Over de kunstenplanperiode 2021-2024 is door het Ministerie van OCW een subsidie toegekend van € 3.381.416 te verhogen met de arbeidskosten- en prijsontwikkeling.

Door de Provincie Limburg is over genoemde kunstenplanperiode een subsidie toegekend van maximaal € 1.555.200.

De ruimte binnen de schouwburg wordt gehuurd van de gemeente Sittard-Geleen. De huurprijs bedraagt vanaf 2023 circa € 51.500 per jaar en wordt jaarlijks geïndexeerd. Tevens worden twee eengezinswoningen en een opslagruimte gehuurd, de gezamenlijke huurprijs is circa € 30.000 per jaar.

26 APR. 2024

3. TOELICHTING OP DE FUNCTIONELE EXPLOITATIEREKENING

	Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
3.1 OVERIGE DIRECTE INKOMSTEN			
Workshops en deelnemersbijdragen	22.821	21.175	20.837
Bijdrage ZOwonen aan Zuidzone	40.326	29.000	30.084
Bijdrage Graaf Huyn College Artist in School	37.901	16.269	0
Inkomsten filmvertoningen Met zonder ballen	2.318	0	0
Overige directe inkomsten	4.364	0	2.096
	<u>107.730</u>	<u>66.444</u>	<u>53.017</u>
3.2 INDIRECTE INKOMSTEN			
Overige opbrengsten	<u>8.893</u>	<u>0</u>	<u>1.981</u>
3.3 PRIVATE MIDDELEN / PRIVATE FONDSEN			
Stichting Theater na de Dam	1.500		
Fonds21 Artist in school 2022/2023	35.900		
	<u>37.400</u>		
3.4 INCIDENTELE PUBLIEKE SUBSIDIES			
Overige subsidies/bijdragen uit publieke middelen	<u>164.405</u>	<u>27.692</u>	<u>65.700</u>
Waarvan			
Fonds voor Cultuurparticipatie (Zuidzone)	85.000		
Gemeente Sittard-Geleen (Artist in school 2022/2023)	28.000		
Gemeente Sittard-Geleen (Artist in school 2023/2024)	12.000		
Gemeente Sittard-Geleen (AIS - walking connection)	3.000		
Gemeente Sittard-Geleen (Thuis in je hoofd)	30.000		
Provincie Limburg (Theatertreffen)	6.405		
	<u>164.405</u>		

26 APR. 2024

	Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
3.5 BEHEERSLASTEN PERSONEEL			
<u>Vast contract</u>			
<u>Personeelslasten per onderdeel</u>			
Directie (1,0/1,0/1,0 FTE)	106.775	106.972	107.438
Financiële administratie (1,01/1,12/1,08 FTE)	74.995	79.442	75.447
Ziekengeld financiële administratie	-621	0	0
Secretariaat (0,0/0,0/0,13 FTE)	0	0	21.107
Ziekengeld secretariaat	0	0	-344
	<u>181.148</u>	<u>186.414</u>	<u>203.647</u>
<u>Overige Personeelslasten</u>			
Reis- en verblijfskosten	5.557	5.000	4.007
Scholing	4.700	1.500	6.147
Overige	4.868	500	182
	<u>15.126</u>	<u>7.000</u>	<u>10.336</u>
<u>Niet-opgenomen verlof</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>-5.000</u>
Totaal beheerslasten personeel vast	<u>196.274</u>	<u>193.414</u>	<u>208.984</u>
<u>Tijdelijk contract</u>			
<u>Personeelslasten per onderdeel</u>			
Financiële administratie (0,18/0,0/0,0 FTE)	11.213	0	0
	<u>11.213</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
<u>Overige Personeelslasten</u>			
Reis- en verblijfskosten	617	0	0
Scholing	522	0	0
Overige	541	0	0
	<u>1.681</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Totaal beheerslasten personeel tijdelijk	<u>12.894</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Totaal beheerslasten personeel	<u>209.168</u>	<u>193.414</u>	<u>208.984</u>

26 APR. 2024

Voor waarmerking:

	Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
3.6 BEHEERSLASTEN MATERIEEL			
<u>Huisvesting</u>			
Huur inclusief energie	51.734	50.000	49.485
Huur / energie appartementen	27.156	25.900	21.561
Huur werkplaats inclusief energie	9.996	9.600	9.336
Onderhoud, schoonmaak en techniek	7.711	10.500	8.849
Overige huisvestingskosten	1.890	4.000	3.365
	<u>98.487</u>	<u>100.000</u>	<u>92.596</u>
<u>Kantoor- en algemene kosten</u>			
Communicatiekosten	2.477	5.060	4.541
Verzekeringen	6.349	9.000	5.905
Accountantskosten en administratieve ondersteuning	25.820	24.250	26.552
Abonnementen en contributies	12.095	9.000	12.688
Representatiekosten	5.340	3.000	3.244
Automatiseringskosten	7.346	5.500	6.318
Vergader- en bestuurskosten	788	1.000	1.644
Kantoorbenodigdheden	6.166	6.000	5.251
Advieskosten	650	1.000	6.021
Kantinekosten	914	1.250	475
Overig	4.367	1.000	1
	<u>72.312</u>	<u>66.060</u>	<u>72.639</u>
	<u>35.774</u>	<u>30.000</u>	<u>34.847</u>
<u>Algemene publiciteit</u>			
	<u>10.183</u>	<u>7.500</u>	<u>6.365</u>
<u>Afschrijvingskosten</u>			
	<u>216.755</u>	<u>203.560</u>	<u>206.447</u>
Totaal beheerslasten materieel			

26 APR. 2024

	Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
3.7 ACTIVITEITENLASTEN PERSONEEL			
<u>Vast contract</u>			
<u>Artistieke leiding</u>			
- vast personeel (1,0/1,0/1,0 FTE)	106.818	106.972	103.402
	<u>106.818</u>	<u>106.972</u>	<u>103.402</u>
<u>Uitvoerend personeel</u>			
Inspiciënten/technici	42.400	35.100	0
vast personeel (0,59/0,53/0,0 FTE)	<u>42.400</u>	<u>35.100</u>	<u>0</u>
<u>Overig personeel</u>			
Vast personeel (5,31/5,27/3,63 FTE)	327.155	327.858	222.397
ziekengeld overig vast personeel	0	0	-6.205
	<u>327.155</u>	<u>327.858</u>	<u>216.191</u>
<u>Overige personeelslasten</u>			
Reis- en verblijfkosten	8.065	5.000	6.071
Séjours	310	0	108
Scholing	4.174	2.500	3.463
Overige	3.751	3.750	5.676
	<u>16.300</u>	<u>11.250</u>	<u>15.319</u>
<u>Niet-opgenomen verlof</u>			
	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>-5.000</u>
Totaal activiteitenlasten personeel vast	<u>492.673</u>	<u>481.180</u>	<u>329.912</u>

26 APR. 2024

	Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
<u>Tijdelijk contract</u>			
<u>Artistiek kader tijdelijk (regisseurs, dramaturgen, etc.)</u>			
<i>tijdelijk personeel (0,6/0,29/0,24 FTE)</i>	45.283	23.543	12.748
<i>subsidie loonkosten</i>	-6.008	0	0
	<u>39.275</u>	<u>23.543</u>	<u>12.748</u>
<u>Uitvoerend personeel tijdelijk (acteurs, technici, et.)</u>			
<i>tijdelijk personeel (3,39/4,94/4,75 FTE)</i>	219.913	324.536	287.400
	<u>219.913</u>	<u>324.536</u>	<u>287.400</u>
<u>Overige personeel (tijdelijk)</u>			
<i>marketing/productie/matchmaking (0,92/0,88/2,18 FTE)</i>	47.565	43.986	119.021
<i>stagiaires (0,43/3,00/0,65 FTE)</i>	1.991	12.600	2.870
	<u>49.556</u>	<u>56.586</u>	<u>121.892</u>
<u>Overige personeelslasten</u>			
Reis- en verblijfkosten	8.065	5.000	6.071
Séjours	310	0	108
Scholing	4.174	2.500	3.463
Overige	3.751	3.750	5.676
	<u>16.300</u>	<u>11.250</u>	<u>15.319</u>
Totaal activiteitenlasten personeel tijdelijk	<u>325.043</u>	<u>415.915</u>	<u>437.358</u>
<u>Inhuur</u>			
Regisseurs, choreografen, artistieke medewerkers	324.291	236.346	238.738
Uitvoerend personeel/inspiciënten/technici	159.728	98.292	98.054
Overig personeel	76.900	63.063	67.251
	<u>560.919</u>	<u>397.700</u>	<u>404.044</u>
Totaal activiteitenlasten personeel (tijdelijk + vast)	<u>1.378.635</u>	<u>1.294.795</u>	<u>1.171.314</u>

26 APR. 2024

	Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
3.8 ACTIVITEITENLASTEN MATERIEEL			
<u>Vorbereiding</u>			
Overige voorbereidingskosten	57.597	44.581	43.604
<u>Uitvoering</u>			
Overige uitvoeringskosten	166.365	159.041	153.191
<u>Specifieke publiciteit</u>			
Publiciteit producties/voorstellingen	53.893	50.000	52.264
Totaal	277.855	253.622	249.059
3.9 SALDO RENTEBATEN EN –LASTEN			
Bankrente, baten	0	0	0
Bankrente en -kosten	-759	0	-5.524
	-759	0	-5.524

26 APR. 2024

4. SPECIFICATIES LONEN EN FTE'S

	Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
4.1 OVERZICHT LONEN EN SALARISSEN			
Lonen en salarissen	740.932	804.249	728.736
Sociale lasten	155.432	168.715	127.953
Pensioenlasten	81.114	88.045	78.591
	977.477	1.061.009	935.280

	Huidig boekjaar		Begroting		Vorig boekjaar	
	€	fte	€	fte	€	fte
4.2 PERSONEEL EN VRIJWILLIGERS						
<i>Specificatie personeelslasten</i>						
1. Waarvan vast contract	657.521	8,91	656.344	8,92	523.240	6,83
2. Waarvan tijdelijk contract	319.956	5,52	404.665	9,11	422.039	7,82
3. Waarvan inhuur	560.919		397.700		404.044	
4. Personeelslasten totaal (1+2+3)	1.538.396	14,43	1.458.709	18,03	1.349.323	14,65
Vrijwilligers		Aantal		Aantal		Aantal
5. Vrijwilligers: fte		0,71		0,41		0,21
6. Vrijwilligers: Personen		20		14		9

26 APR. 2024

5. WET NORMERING TOPINKOMENS (WNT)

S.C.A. Mager		2023	2022
Functie	Algemeen directeur/bestuurder		Algemeen directeur/bestuurder
Duur dienstverband	Januari t/m december		Januari t/m december
Omvang dienstverband in fte	1		1
Gewezen topfunctionaris	Nee		Nee
Echte of fictieve dienstbetrekking	Echte		Echte
Individueel WNT-maximum	€ 223.000		€ 216.000
Beloning	€ 81.306		€ 82.587
Belastbare onkostenvergoedingen	€ 0		€ 0
Beloning betaalbaar op termijn	€ 10.350		€ 10.259
Totale bezoldiging	<u>91.656</u>		<u>€ 92.846</u>

I.M. Zuiderland-Derksen		2023	2022
Functie	Artistiek directeur/bestuurder		Artistiek directeur/bestuurder
Duur dienstverband	Januari t/m december		Januari t/m december
Omvang dienstverband in fte	1		1
Gewezen topfunctionaris	Nee		Nee
Echte of fictieve dienstbetrekking	Echte		Echte
Individueel WNT-maximum	€ 223.000		€ 216.000
Beloning	€ 81.023		€ 78.963
Belastbare onkostenvergoedingen	€ 0		€ 0
Beloning betaalbaar op termijn	€ 10.350		€ 10.259
Totale bezoldiging	<u>€ 91.373</u>		<u>€ 89.222</u>

26 APR. 2024

3. Overige gegevens

26 APR. 2024

PRESTATIEOVERZICHT

	Begroot		Realisatie	
	2021	2024	2023	2022
PRODUCTIES	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal
1. Grote zaal	1	0	0	1
2. Midden en kleine zaal	10	10	14	12
3. Online producties	0	0	0	0
4. Totaal producties	11	10	14	13

VOORSTELLINGEN	Voorst.	Bezoek	Voorst.	Bezoek	Voorst.	Bezoek	Voorst.	Bezoek
<i>Reguliere voorstellingen</i>								
5. Standplaats	29	4.760	28	3.435	29	1.948	24	1.321
6. Buiten standplaats	66	8.060	74	9.500	86	8.293	87	8.424
7. Buitenland	12	1.680	10	1.470	6	1.000	4	333
8. Online	0	0	0	0	0	0	1	244
9. Regulier totaal (5+6+7+8)	107	14.500	112	14.405	121	11.241	116	10.322
<i>Specificatie bezoekers regulier</i>								
10. Waarvan gratis zaal		1.350		1.330		2.155		974
11. Waarvan gratis online		0		0		0		0
12. Waarvan betaald zaal		13.150		13.075		9.086		9.069
13. Waarvan betaald online		0		0		0		244
14. Totaal reguliere vst		14.500		14.405		11.241		10.287
<i>Schoolgebonden vst.</i>								
15. Zaal (niet online)	254	20.647	302	21.096	140	12.431	216	14.290
16. Online	0	0	0	0	0	0	0	0
17. Totaal schoolgebonden	254	20.647	302	21.096	140	12.431	216	14.290
18. Totaal vst. en bezoekers	361	35.147	414	35.501	261	23.672	332	24.612

26 APR. 2024

Aan: Raad van Toezicht
Stichting Het Laagland
Postbus 133
6130AC Sittard

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant
Afgegeven ten behoeve van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Stichting Het Laagland te Sittard gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Het Laagland op 31 december 2023 en van het resultaat over 2023 in overeenstemming met het Handboek verantwoording cultuursubsidies instellingen 2021-2024;
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2023 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in de subsidiebeschikking en in de relevante wet- en regelgeving zoals uitgewerkt in paragraaf 2.3 van het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2021-2024.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2023;
2. de staat van baten en lasten over 2023; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen, het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2021-2024 en het controleprotocol Wet Normering Topinkomens 2023.

Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

26 APR. 2024

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Het Laagland zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA). Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2023 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van het Handboek verantwoording cultuursubsidies instellingen 2021-2024 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in het Accountantsprotocol cultuursubsidies Instellingen 2021-2024 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met het Handboek verantwoording cultuursubsidies instellingen subsidieperiode 2021-2024.

26 APR. 2024

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de Raad van Toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het Handboek verantwoording cultuursubsidies instellingen 2032-2024. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in de subsidiebeschikking en in de relevante wet- en regelgeving zoals uitgewerkt in paragraaf 2.3 van het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2021-2024

In dit kader is het bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de instelling in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de instelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de instelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de instelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

26 APR. 2024

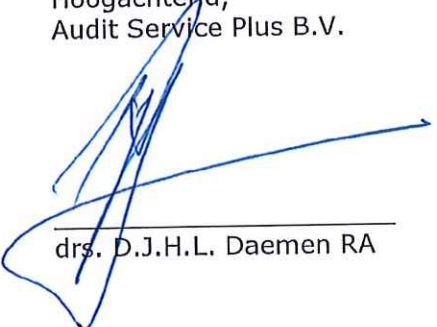
Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Verder zijn wij van oordeel dat is voldaan aan de geldende voorwaarden en verplichtingen zoals opgenomen in de subsidieverleningsbeschikking van de Provincie Limburg van 2 december 2020, kenmerk 2020/48893 en het controleprotocol eindverantwoording verleende subsidies Provincie Limburg.

Geleen, 26 april 2024

Hoogachtend,
Audit Service Plus B.V.

drs. D.J.H.L. Daemen RA

26 APR. 2024

Bijlage bij de controleverklaring:

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2021-2024, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit.
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de instelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle- informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een instelling haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de Raad van Toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

26 APR. 2024

Standaardformulier publicatieplicht ANBI Algemeen

1 Algemene gegevens instelling

Naam

Nummer Kamer
van Koophandel (*)

Contactgegevens. Vul minimaal 1 van de velden Adres, Telefoonnummer of E-mailadres in.

Adres

Telefoonnummer

E-mailadres

Website (*)

RSIN (**)

Actief in sector (*)

In welke landen is
uw instelling actief? (*)

Aantal medewerkers (*)

Betaalde personeelsleden in gemiddeld aantal fte gedurende het boekjaar.

Aantal vrijwilligers (*)

Vrijwilligers die zich regelmatig (meer dan 3 keer per jaar) inzetten voor uw instelling.

Statutair bestuur van de instelling

Naam bestuurslid

Functie bestuurslid

Overige informatie
bestuur (*)

Doelgroepen (*)
(meerdere opties mogelijk)

- Algemeen publiek
- Alleenstaande ouders
- Analfabeten
- Chronisch zieken
- Dak- en thuislozen
- Dieren
- Gedetineerden
- Gelovigen
- Gemeenschappen
- Jongeren

- Kinderen
- Lhbtqi+
- Mensen met een beperking
- Milieu
- Minderheden
- Minima
- Natuurgebieden
- Oceanen en zeeën
- Ouderen
- Patiënten

- Slachtoffers van geweld
- Slachtoffers van natuurrampen
- Slachtoffers van oorlog
- Slachtoffers van seksueel misbruik
- Studenten
- Verslaafden
- Vluchtelingen
- Vrouwen en meisjes
- Werklozen
- Wildlife
- Overig

(*) Optioneel veld, niet verplicht (**) Verplicht veld, ook voor buiten Nederland gevestigde instellingen

Baten

Subsidies van overheden

€

€

Subsidies van andere instellingen zonder winststreven

€

€

Overige subsidies

€

+

€

+

Baten van subsidies

€

€

Baten sponsorbijdragen

€

€

Giften en donaties van particulieren

€

€

Nalatenschappen

€

€

Bijdragen van loterijinstellingen

€

€

Overige giften

€

+

€

+

Giften

€

€

Baten als tegenprestatie voor levering van producten en/of diensten (omzet)

€

€

Financiële baten

€

€

Overige baten

€

€

+

+

Som van alle baten

€

€

Lasten

Inkoopwaarde van geleverde producten (kostprijs)

€

€

Verstrekke subsidies & giften

€

€

Aankopen en verwervingen

€

€

Communicatiekosten

€

€

Personeelskosten

€

€

Huisvestingskosten

€

€

Afschrijvingen

€

€

Financiële lasten

€

€

Overige lasten

€

+

€

+

Som van de lasten

€

€

Saldo van baten en lasten

€

€

